

สร้างไทยไปด้วยกัน

“สร้างบ้าน สร้างชุมชน ไทยทุกคนมั่นคง เข้มแข็ง”

เนื่องในวันที่อยู่อาศัยโลก 2561 วันที่ 1 - 29 ตุลาคม 2561

Housing For All World Habitat Day Thailand 2018

สร้างไทยไปด้วยกัน

“สร้างบ้าน สร้างชุมชน ไทยทุกคนมั่นคง เข้มแข็ง”

เนื่องในวันที่อยู่อาศัยโลก 2561 วันที่ 1 - 29 ตุลาคม 2561

องค์การสหประชาชาติ ได้กำหนดให้วันจันทร์แรกของเดือนตุลาคมของทุกปี เป็นวันที่อยู่อาศัยโลก (World Habitat Day) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประเทศต่างๆ ในโลกให้ความสำคัญกับสถานการณ์การอยู่อาศัย และการตั้งถิ่นฐานมนุษย์ ตลอดจนสิทธิพื้นฐานของการมีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม และสร้างความตระหนักในความรับผิดชอบร่วมกันในการจัดหาที่อยู่อาศัยให้ประชาชนทุกคน สำหรับปี 2561 สหประชาชาติได้กำหนดหัวข้อหลักว่า “**Municipal Solid Waste Management**” ซึ่งจากการหารือร่วมกับ คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งเอเชียและแปซิฟิก (ESCAP) ว่า แนวทางการจัดงานจะผสมผสานระหว่างหัวข้อหลักในปีนี้ของสหประชาชาติ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และวาระใหม่ในการพัฒนาเมือง (New Urban Agenda) ซึ่งมุ่งเน้นให้ทุกคนมีที่อยู่อาศัย และได้รับพัฒนาอย่างทั่วหน้า ไม่ทอดทิ้งใครไว้ข้างหลัง (No one left behind)

วันที่อยู่อาศัยโลกปีนี้ตรงกับวันที่ 1 ตุลาคม 2561 สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ร่วมกับ UNESCAP (United Nations Economics and Social Commission in Asia and Pacific) UNHABITAT (United Nations- Habitat) ACHR (Asian Coalition for Housing Rights) สดิ. การเคหะแห่งชาติ (กคช.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) เครือข่ายสหพันธ์พัฒนาองค์กรชุมชนคนจนเมืองแห่งชาติ (สอช.) และเครือข่ายที่ดินแนวใหม่ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองแห่งชาติ (คทช.) ได้ร่วมกันจัดกิจกรรมเนื่องในวันที่อยู่อาศัยโลก ปี 2561 ในระหว่างวันที่ 1 – 29 ตุลาคม 2561 ภายใต้หัวข้อ **สร้างไทยไปด้วยกัน : “สร้างบ้าน สร้างชุมชน ไทยทุกคนมั่นคง เข้มแข็ง”** เพื่อสร้างความตระหนักในความรับผิดชอบร่วมกันในการจัดการให้มนุษย์ทุกคนมีที่อยู่อาศัย และร่วมกิจกรรมวันที่อยู่อาศัยโลก ในฐานะที่ไทยเป็นประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ

วัตถุประสงค์การจัดงาน

1. เพื่อเฉลิมฉลองวันที่อยู่อาศัยสากลซึ่งมีการจัดงานทั่วโลก
2. เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่อยู่อาศัย 20 ปีของรัฐบาล การลดความเหลื่อมล้ำ และการพัฒนาที่ยั่งยืน
3. เพื่อเชื่อมโยงรัฐ ชุมชนท้องถิ่น และภาคีพัฒนา
4. เพื่อนำเสนอนโยบายสำคัญและโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยของชุมชนเมืองและชนบท
5. เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน และภาคีต่างๆ ในประเทศไทย และเผยแพร่สู่ประเทศในเอเชีย 10 ประเทศ
6. เพื่อนำเสนอและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สาระสำคัญในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาและรูปธรรมประเด็นการพัฒนาที่อยู่อาศัยของประชาชนที่มีรายได้น้อยในทุกมิติ

รูปแบบและกิจกรรมการจัดงาน การจัดงานแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ส่วนภูมิภาค และส่วนกลาง เพื่อนำเสนอรูปธรรมการจัดการที่อยู่อาศัยทั้งในเมืองและชนบทเป็นมหกรรมงานที่อยู่อาศัยต่อเนื่องตลอดทั้งเดือน

● **การจัดงานส่วนกลาง**

- การจัดกิจกรรมรณรงค์ เพื่อให้สังคม หน่วยงานรัฐ และเอกชน ตระหนักถึงการแก้ไขปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยของประชาชนที่มีรายได้น้อยโดยขบวนชุมชน
- เวทีเรียนรู้ระดับชาติ มีผู้แทนจากประเทศต่างๆ ในอาเซียน 10 ประเทศ ประมาณ 60 คน เครือข่ายองค์กรชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่อยู่อาศัยร่วมมากกว่า 200 คน โดยได้รับเกียรติจาก พลเอกอนันตพร กาญจนรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กล่าวเปิดงานวันที่อยู่อาศัยโลกของประเทศไทย และมอบโล่เกียรติคุณแก่หน่วยงานและบุคคลที่สนับสนุนการพัฒนาที่อยู่อาศัยคนจน พร้อมทั้งมีการเสวนาแนวทางการพัฒนาที่อยู่อาศัย และการจัดแสดงนิทรรศการการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยทั้งในเมืองและชนบท ณ สำนักงานองค์การสหประชาชาติ รวมถึงการลงพื้นที่ศึกษาดูงานการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลองลาดพร้าว ที่ดำเนินการโดย พอช. และ รมว.พม. ให้เกียรติมอบบ้าน 5 หลัง ให้กับผู้ด้อยโอกาสในชุมชน กสบ. หมู่ 5 เขตสายไหม กทม.

● **การจัดงานส่วนภูมิภาค** ตลอดทั้งเดือนตุลาคม 2561 ในพื้นที่เมืองและชนบท จำนวน 9 พื้นที่ทั่วประเทศ โดยมีกิจกรรมต่างๆ คือ

- การเปิดโครงการที่อยู่อาศัยและกิจกรรมรณรงค์การแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย
- การทำบันทึกความร่วมมือ (MOU) ในโครงการที่ดินและที่อยู่อาศัยระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง
- กิจกรรมรณรงค์และยื่นข้อเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยทั้งในเมืองและชนบท
- เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระดับภาค ระหว่างผู้แทนจากประเทศอาเซียน เครือข่ายองค์กรชุมชนที่ขับเคลื่อนการพัฒนาที่อยู่อาศัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประเด็นการพัฒนาที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินในระดับเมืองและชนบท
- การนำเสนอพื้นที่รูปธรรมผ่านการจัดแสดงนิทรรศการและเวทีสร้างความรู้ความเข้าใจการทำงาน

ตารางกิจกรรมงานมหกรรม

สร้างไทยไปด้วยกัน “สร้างบ้าน สร้างชุมชน ไทยทุกคนมั่นคง เข้มแข็ง”
เนื่องในวันที่อยู่อาศัยโลก พ.ศ. 2561 ระหว่างวันที่ 1 - 29 ตุลาคม 2561

วันที่/ชื่องาน/สถานที่จัดงาน/ จำนวนผู้เข้าร่วม	กิจกรรม	ประธานในพิธี
1 ต.ค. 2561 วันที่อยู่อาศัยโลก 2018	<ul style="list-style-type: none"> กิจกรรมรณรงค์เนื่องในวันที่อยู่อาศัยโลก 2561 โดยเครือข่าย สลัม 4 ภาค/ขบวนชุมชน จ.อุตรดิตถ์ 	
9 ต.ค. 2561 เดินรณรงค์เนื่องในวันที่อยู่อาศัยโลก 2561 โดยขบวนชุมชน องค์กรทรงคนาคม/กระทรวง การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์/ทำเนียบรัฐบาล 600 คน	<ul style="list-style-type: none"> เดินรณรงค์เนื่องในวันที่อยู่อาศัยโลก 2561 แถลงการณ์การขอใช้ที่ดินรัฐ เพื่อแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยต่อรัฐบาล 	
10 ต.ค. 2561 World Habitat Day 2018 สร้างไทยไปด้วยกัน “สร้างบ้าน สร้างชุมชน ไทยทุกคนมั่นคง เข้มแข็ง” ณ สำนักงานองค์การสหประชาชาติ กทม. 200 คน	<ul style="list-style-type: none"> พิธีเปิดงานวันที่อยู่อาศัยโลกของประเทศไทย ประจำปี 2561 พิธีอ่านสาส์นเนื่องในวันที่อยู่อาศัยโลก มอบโล่เกียรติคุณ เสวนาแนวทางการพัฒนาที่อยู่อาศัย 	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พลเอกอนันตพร กาญจนรัตน์) * ผู้แทนประเทศอาเซียนร่วมงาน *
11 ต.ค. 2561 นวัตกรรมชุมชนท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> เวทีเสวนา “สิทธิในการอยู่อาศัยและพัฒนาชีวิตในที่ดินกรรมเจ้าท่า” 	1. ผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม (นายธีระพงษ์ รอดประเสริฐ)

วันที่/ชื่องาน/สถานที่จัดงาน/ จำนวนผู้เข้าร่วม	กิจกรรม	ประธานในพิธี
จัดการตนเอง สู่เป้าหมายการ พัฒนาที่ยั่งยืน ในที่ดิน กรมเจ้าท่า ณ ลานเอนกประสงค์ บ้านปากคลองมะขาม เทศบาลตำบลหาดเล็ก อ.คลองใหญ่ จ.ตราด 1,000 คน	<ul style="list-style-type: none"> ● พิธีลงนามบันทึกความร่วมมือ การพัฒนาที่อยู่อาศัยที่ดินเจ้า ท่าตำบลหาดเล็ก ● พิธีมอบใบอนุญาตการอยู่อาศัย ในที่ดินเจ้าท่า ● พิธีมอบบ้าน และมอบ งบประมาณการพัฒนาที่อยู่ อาศัย 	2. ผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวง การพัฒนาสังคมและความมั่นคง ของมนุษย์ (พลเอกสุรศักดิ์ ศรีศักดิ์)
<div style="background-color: #cccccc; padding: 5px; text-align: center;">11 ต.ค. 2561</div> <p>ผู้แทนประเทศอาเซียนศึกษา งานพื้นที่รูปธรรมการพัฒนาที่อยู่ อาศัยทั้งในเมืองและชนบท</p>	<p>เส้นทางที่ 1 ศึกษาดูงานชุมชนบ้าน เหนือ,ชุมชนบ้านกอก เทศบาลเมือง ปากช่อง จ.นครราชสีมา-เทศบาล ตำบลหน้าพระลาน จ.สระบุรี-ชุมชน แก้วนิมิตร อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี</p> <p>เส้นทางที่ 2 ศึกษาดูงานบ้านมั่นคง เทศบาลตำบลหาดเล็ก จ.ตราด-บ้าน มั่นคงเมืองเกาะขวาง จ.จันทบุรี</p>	1. ผู้อำนวยการสำนักงานภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ (นายธีรพงษ์ พร้อมพอชื่นบุญ) 2. ผู้อำนวยการสำนักงานภาค กรุงเทพ ปริมณฑล และตะวันออก (นางสาวเฉลิมศรี ระดากุล)
<div style="background-color: #cccccc; padding: 5px; text-align: center;">12 ต.ค. 2561</div> <p>Housing For All บ้านกลาง ถั่วทั่ว ทุกครัวเรือน บ้านประชารัฐริมคลอง ณ ชุมชน กสบ. หมู่ 5 ถ.พหลโยธิน เขตสายไหม กทม. 150 คน</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ล่องเรือเยี่ยมชมโครงการ พัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชน ริมคลอง ● เวทีเสวนา “การพัฒนาที่อยู่ อาศัย สร้างบ้าน สร้างชุมชน เข้มแข็ง” ● พิธีมอบกุญแจบ้านประชารัฐริม คลอง และตัดมาลัยเปิดบ้าน ผู้ด้อยโอกาส 5 หลัง ● การแสดงศิลปะและวัฒนธรรม พื้นบ้านชาวชุมชนริมคลอง 	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พลเอก อนันตพร กาญจนรัตน์) <p>* ผู้แทนประเทศอาเซียนร่วมงาน *</p>

วันที่/ชื่องาน/สถานที่จัดงาน/ จำนวนผู้เข้าร่วม	กิจกรรม	ประธานในพิธี
<p style="text-align: center;">9 - 12 ต.ค. 2561</p> <p style="text-align: center;">วันที่ 9-11 ต.ค. 2561 จิตอาสาสร้างบ้านผู้สูงอายุ เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร เนื่องในงานวันที่อยู่อาศัยโลก ปี 2561 ณ บ้านนางมาลี สำลี จังหวัดอุตรดิตถ์</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● พิธีเปิด “จิตอาสา สร้างบ้านผู้สูงอายุ เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร” เนื่องในวันที่อยู่อาศัยโลก ปี 2561 ● กิจกรรมจิตอาสาก่อสร้าง และปรับปรุงบ้าน นางมาลี สำลี 	<p>ประธานคณะกรรมการ พอช. (นายสมพร ใช้บางยาง) วันที่ 9 ต.ค. 2561</p>
<p style="text-align: center;">วันที่ 12 ต.ค. 2561 งานวันที่อยู่อาศัยโลก ภาคเหนือ ปี 2561 ณ ศาลาประชาคมศาลากลาง จังหวัดอุตรดิตถ์ 400 คน</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● เติมนรณรงค์โดยขบวนองค์กรชุมชน จ.อุตรดิตถ์ ● กิจกรรมทาสีบ้าน ● มอบพระบรมฉายาลักษณ์ ร.9, ร.10 ให้บ้านพอเพียงชนบท 23 ตำบล ● มอบบ้านพอเพียง / มอบบ้านมั่นคง / มอบบ้านมั่นคงชนบท ● เวทีเสวนา 	<p>ผู้ตรวจการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (นายอภิชาติ อภิชาติบุตร)</p>
<p style="text-align: center;">13-14 ต.ค. 2561</p> <p>สัมมนาเวทีประเทศอาเซียน ณ โรงแรมปรี๊นท์ พาเลซ กทม. 60 คน</p>	<p>การสัมมนาระดับภูมิภาคเอเชีย จาก 10 ประเทศ โดยมีตัวแทนจากราชการ ท้องถิ่น สถาปนิก นักวางแผน ประชาสังคม และตัวแทนชุมชน</p>	

วันที่/ชื่องาน/สถานที่จัดงาน/ จำนวนผู้เข้าร่วม	กิจกรรม	ประธานในพิธี
<p style="text-align: center;">14-15 ต.ค. 2561</p> <p style="text-align: center;">“การพัฒนาที่อยู่อาศัย ในที่ดินรัฐ”</p> <p style="text-align: center;">ณ เทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ 500 คน</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● พิธีเปิด ● เติมนรณรงค์วันที่อยู่อาศัยโลก "การพัฒนาที่อยู่อาศัยใน ที่ดินรัฐ" โดยขบวนชุมชน ● ตลาดนัดการเรียนรู้ พื้นที่ รูปธรรม "บ้านที่มากกว่าบ้าน ภายใต้หลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงสู่เป้าหมาย การพัฒนาอย่างยั่งยืน" ● เวทีเสวนา “บทบาทและการ หนุนเสริมความมั่นคงด้านที่ อยู่อาศัย ● พุดจาภาษา บ้าน บ้าน ● มอบโล่เกียรติคุณหน่วยงานที่ สนับสนุนการพัฒนาที่อยู่อาศัย บ้านมั่นคงและมอบนโยบาย 	<p style="text-align: center;">ผู้ว่าราชการจังหวัด</p> <p style="text-align: center;">* ผู้แทนประเทศอาเซียนร่วมงาน *</p>
<p style="text-align: center;">18 ต.ค. 2561</p> <p style="text-align: center;">การพัฒนาที่ยั่งยืน ในที่ดินของป่าชายเลน</p> <p style="text-align: center;">ณ ชุมชนหลังโรงยาง (โซนหลังช่อง 3) เทศบาลตำบลคลองขุด อำเภอเมือง จังหวัดสตูล 400 คน</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● เวทีเสวนา ● พิธีบันทึกความร่วมมือ ● พิธีมอบบ้านผู้ด้อยโอกาสและ บ้านที่ทำการปรับปรุงแล้วเสร็จ 12 หลัง ● พิธีเปิดธนาคารขยะ ● กิจกรรม Ted talk ● ประกาศเจตนารมณ์ “รวมพลัง สร้างบ้าน สร้างชุมชน ทุกคน ต้องมีบ้านอยู่อาศัย” 	<ol style="list-style-type: none"> 1. อธิบดีกรมทรัพยากรทางทะเล และชายฝั่ง 2. ประธานกรรมการ พอช. (นายสมพร ใช้บางยาง)

วันที่/ชื่องาน/สถานที่จัดงาน/ จำนวนผู้เข้าร่วม	กิจกรรม	ประธานในพิธี
<p style="text-align: center;">18-19 ต.ค. 2561</p> <p>มหกรรมที่อยู่อาศัยชนบท ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ บ้านมั่นคงชนบท ตำบลปากช่อง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา 200 คน</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● กิจกรรมเยี่ยมชมแปลงเกษตร ของชุมชนบ้านมั่นคงชนบท ปากช่อง ● มอบนโยบาย ● มอบบ้าน 2 ชุมชน ● เดินชมนิทรรศการ และแปลง ผังรวม และแปลงเกษตร ตัวอย่าง ● ปลุกต้นไม้มูลค่าของชุมชน 	<p>รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ (ดร.วิวัฒน์ ศัลยกำธร)</p>
<p style="text-align: center;">19 ต.ค. 2561</p> <p>แนวทางการบูรณาการ เพื่อพัฒนาระบบคุณภาพ ชีวิตของผู้มีรายได้น้อย ในพื้นที่ชนบทอย่างยั่งยืน ณ แปลง ส.ป.ก. วัฒนานคร จ.สระแก้ว 520 คน</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● เวทีเสวนา “จะกินอิมมูนอุ่น มังคังยั่งยืนได้อย่างไร” ● การแสดงนิทรรศการ ● พิธีบันทึกความร่วมมือ (MOU) ● มอบงบประมาณ ● ลงเสาเอกศาลาชุมชน 	<p>รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พลเอกอนันตพร กาญจนรัตน์)</p>
<p style="text-align: center;">27 ต.ค. 2561</p> <p>สถาบันการเงินตำบลกับการ จัดการที่อยู่อาศัยและคุณภาพ ชีวิตอย่างมั่งคั่งยั่งยืน ณ ต.ดงขี้เหล็ก จ.ปราจีนบุรี 300 คน</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● เวทีเสวนา ● ปาฐกถา ● มอบนโยบาย/งบประมาณ ● ลงพื้นที่เยี่ยมชมสถาบันการเงิน 	<p>รัฐมนตรีประจำ สำนักนายกรัฐมนตรี (ดร.กอบศักดิ์ ภูตระกูล)</p>

วันที่/ชื่องาน/สถานที่จัดงาน/ จำนวนผู้เข้าร่วม	กิจกรรม	ประธานในพิธี
<p style="text-align: center;">29-30 ต.ค. 2561</p> <p>การจัดการสิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัยและการจัดการขยะภายในเมืองอย่างยั่งยืน ณ เทศบาลเมืองสุรินทร์ 150 คน</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● เวทีเสวนา “การยกระดับกองทุน สู่สถาบันการเงิน” ● มอบทะเบียนบ้าน ● มอบรางวัลบ้านต้นแบบ และธิดาสิ่งแวดล้อม ● ประกาศเจตนารมณ์ในการขับเคลื่อนเรื่องที่อยู่อาศัย 	<p>รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พลเอกอนันตพร กาญจนรัตน์)</p>

หมายเหตุ : สถานที่จัดงาน และประธานในงาน บางรายการอยู่ระหว่างประสานงาน อาจจะมีการเปลี่ยนแปลง

ประสบการณ์จากบ้านมั่นคง สู่แผนแม่บทการพัฒนาที่อยู่อาศัยระยะ 20 ปี

โครงการบ้านมั่นคงเริ่มดำเนินการครั้งแรกในปี 2546 โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เริ่มจากชุมชนนาร่อง 10 แห่งทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด เป้าหมายเพื่อให้ประชาชนที่มีรายได้น้อยในชุมชนแออัด ซึ่งมีที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง เช่น ปลูกสร้างบ้านในที่ดินเช่า หรือบุกรุกที่ดินเอกชน ที่ดินรัฐ ให้มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง โดยชาวบ้านร่วมกันแก้ไขปัญหาในรูปแบบที่ชาวบ้านเป็น ‘เจ้าของโครงการ’ ไม่ใช่ ‘หน่วยงานรัฐทำให้’ เหมือนที่ผ่านมา

จนถึงวันนี้เวลาผ่านไป 15 ปี จาก 10 ชุมชนแรกทั่วประเทศ ที่ทำโครงการบ้านมั่นคง ปัจจุบันโครงการบ้านมั่นคงดำเนินการไปแล้ว 74 จังหวัด 388 เมือง รวม 1,088 โครงการ จำนวน 108,215 ครัวเรือน (รวมการพัฒนาที่อยู่อาศัยในชุมชนริมคลองลาดพร้าว กรุงเทพฯ จำนวน 31 ชุมชน รวม 2,916 ครัวเรือน และศูนย์พัฒนาศักยภาพคนไร้บ้านที่จังหวัดเชียงใหม่และขอนแก่น)

และที่สำคัญก็คือ ประสบการณ์จากการดำเนินโครงการบ้านมั่นคงนี้ นำไปสู่การจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาที่อยู่อาศัยระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ของรัฐบาล โดยมีวิสัยทัศน์ว่า “คนไทยทุกคนมีที่อยู่อาศัยถ้วนทั่ว และมีคุณภาพชีวิตที่ดีในปี 2579”

10 โครงการนำร่องบ้านมั่นคง

กรุงเทพฯ และหัวเมืองใหญ่เป็นเสมือนแม่เหล็กยักษ์ที่ดึงดูดผู้คนให้มารวมกัน ไม่ว่าจะเป็นเกษตรกรที่อยากไร่ ชาวแคลนปัจจัยการผลิต มีปัญหาหนี้สิน คนหนุ่มคนสาวที่หวังอนาคตที่ดีกว่า จึงละทิ้งท้องทุ่งมุ่งหน้าสู่เมืองใหญ่เพื่อมาขายแรงงาน เป็นกรรมกร ลูกจ้าง ขับขี่รถโดยสาร มอเตอร์ไซด์รับจ้าง ค้าขายเล็กน้อย ขายอาหารริมถนน หาบเร่ ฯลฯ

ตั้งแต่ปี 2532 เป็นต้นมา เศรษฐกิจของประเทศไทยอยู่ในช่วงขาขึ้น มีเงินทุนและเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำจากต่างประเทศเข้ามา วงการอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทยอยู่ในช่วงเฟื่องฟู มีการกว้านซื้อที่ดินเพื่อก่อสร้างโครงการต่างๆ รวมทั้งภาคเอกชนก็ขอเช่าที่ดินจากรัฐเพื่อนำมาพัฒนาในเชิงพาณิชย์ เช่น ที่ดินของการรถไฟฯ ริมถนนรัชดาภิเษก ขณะที่ภาครัฐก็มีการสร้างทางด่วนในกรุงเทพฯ เพิ่มขึ้น เช่น ทางด่วนชั้นที่ 2

ผลกระทบที่เกิดขึ้นก็คือ มีหลายสิบชุมชนในกรุงเทพฯ ถูกไล่รื้อเพื่อนำที่ดินมาพัฒนา เช่น ชุมชนทับแก้ว บริเวณบึงมักกะสัน เขตดินแดง ซึ่งเป็นที่ดินของการรถไฟฯ ชาวบ้านเข้าไปบุกรุกที่ดินปลูกสร้างบ้านมานานหลายสิบปี ขณะที่บริษัททางด่วนฯ ก็ต้องการพื้นที่มาสร้างทางขึ้น-ลง ชาวบ้านจึงโดนขับไล่ในช่วงปี 2532-2533 ชุมชนไผ่สิงห์โต เขตคลองเตย เนื่องจากรัฐบาลจัดการประชุมผู้นำธนาคารโลกที่ศูนย์สิริกิติ์ในปี 2534 จึงเกรงว่าจะเกิดภาพที่ไม่สวยงาม

ในปี 2546 รัฐบาลในขณะนั้น มีนโยบายแก้ไขปัญหาค่าที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย จึงอนุมัติโครงการบ้านมั่นคงนำร่องใน 10 ชุมชนทั่วประเทศ ซึ่งชุมชนเจริญชัยนิมิตใหม่ได้รับการคัดเลือกให้เป็น 1 ใน 10 ชุมชนนั้นด้วย ส่วนชุมชนอื่นๆ เช่น บ่อนไก่ กรุงเทพฯ, แหลมรุ่งเรือง จ.ระยอง, บึงคูก จ.อุดรดิตถ์, แก้วแสง จ.สงขลา ฯลฯ โดยรัฐบาลอนุมัติงบประมาณสนับสนุนจำนวน 146 ล้านบาท เพื่อให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. นำไปสนับสนุนชุมชนในการพัฒนาสาธารณูปโภคและสินเชื่อเพื่อซื้อที่ดินและก่อสร้างบ้าน

ในส่วนของ “ชุมชนเจริญชัยนิมิตใหม่” ได้เริ่มกระบวนการบ้านมั่นคง โดย พอช. ส่งเจ้าหน้าที่เข้ามาให้คำแนะนำการทำโครงการ มีตัวแทนชาวบ้านเป็นคณะกรรมการ มีการไปศึกษาดูงานชุมชนที่แก้ไขปัญหาไปแล้ว ร่วมกันสำรวจข้อมูลต่างๆ ในชุมชน จัดประชุมเพื่อรับฟังความเห็นของสมาชิก เช่น รูปแบบการพัฒนาชุมชน ร่วมกันออกแบบผังชุมชนใหม่ ออกแบบบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นบ้านเดี่ยวชั้นเดียว และบ้านเดี่ยวสองชั้น

ชุมชนเจริญชัยนิมิตใหม่ (ก่อนปรับปรุง)

หลังจากนั้นจึงร่วมกันสร้างระบบสาธารณูปโภค มีไฟฟ้า น้ำประปา ท่อระบายน้ำ และถนนในชุมชน 3 สาย กว้าง 4 เมตร โดย พอช. สนับสนุนงบประมาณจำนวน 1,780,000 บาท ใช้แรงงานในชุมชนเป็นหลัก ส่วนการสร้างบ้านครอบครัวไหนที่มีความพร้อมก็ดำเนินการไปก่อน มีทั้งสร้างเอง จ้างช่างมาสร้าง รวมทั้งการลงแรงช่วยกันก่อสร้าง ใช้วัสดุเก่าที่ยังใช้ได้ ทำให้ชาวบ้านประหยัดงบได้ไม่น้อย

ชุมชนเจริญชัยนิมิตใหม่ (หลังปรับปรุง)

พอถึงปี 2547 บ้านส่วนใหญ่ก็ทยอยก่อสร้างแล้วเสร็จ จากชุมชนที่เคยอยู่กัน “แบบตามมีตามเกิด” ทางเดินเฉอะแฉะ เป็นหลุมเป็นบ่อ ไม่มีน้ำประปา ไม่มีไฟฟ้าใช้เอง จึงเปลี่ยนสภาพจากหน้ามือเป็นหลังมือ !!

“บ้านมั่นคง” นวัตกรรมใหม่แก้ไขปัญหาคืออยู่อาศัยคนจน

โครงการบ้านมั่นคง เริ่มนำร่องทั่วประเทศในปี 2546 ด้วยปัญหาที่อยู่อาศัยคนจนเมืองเป็นปัญหาทางโครงสร้างของการพัฒนาประเทศที่ไม่สมดุลระหว่างเมืองกับชนบท ดังนั้นคนที่ไม่สามารถอยู่ในพื้นที่ชนบทได้จึงต้องเข้ามาอาศัยในเมือง เพื่อเป็นพื้นที่ในการดำรงชีวิต ปัญหาทางโครงสร้างดังกล่าว ทำให้เกิดช่องว่าง เป็นปัญหาความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมในสังคม ซึ่งกลุ่มคนจนที่อาศัยอยู่ในเมืองนี้ ส่วนใหญ่จะเข้าไม่ถึงบริการพื้นฐานของรัฐ เนื่องจากเข้ามาเป็นผู้ที่อยู่อาศัยในที่ดินของรัฐและเอกชน แล้วก็กลายเป็นผู้ที่ถูกเรียกว่า ‘ผู้บุกรุก’ ดังนั้นโครงการบ้านมั่นคงที่ พอช. เริ่มดำเนินการนำร่อง 10 เมืองทั่วประเทศ จึงเป็นการสร้างพื้นที่นวัตกรรมใหม่สำหรับการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยของคนจนในเมือง ทำให้คนจนเมืองซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานนอกระบบ เป็นผู้ที่มีรายได้น้อยได้เข้าถึงแหล่งเงินทุนที่อยู่อาศัย ให้มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง และที่สำคัญแรงงานนอกระบบเหล่านี้เป็นผู้สร้างประโยชน์ให้กับเมือง หากขาดแรงงานนอกระบบเหล่านี้ เมืองก็จะเจริญไม่ได้

นอกจากนี้ การสร้างบ้านมั่นคงไม่ใช่เป็นการสร้างเฉพาะ “ที่อยู่อาศัย” เท่านั้น แต่ยังมีกระบวนการ “พัฒนาชุมชน” และ “การพัฒนาคุณภาพชีวิต” ของชาวชุมชนด้วย เช่น ที่ชุมชนเจริญชัยนิมิตใหม่ มีสหกรณ์เคหสถานฯ ซึ่งให้สมาชิกออมเงินตามหุ้นที่มีอยู่ หุ้นละ 10 บาท คนหนึ่งไม่เกิน 20 หุ้น มีสมาชิกทั้งหมด 160 คน ปัจจุบันมีเงินหมุนเวียนประมาณ 10 ล้านบาท สมาชิกกู้ยืมได้สูงสุดไม่เกิน 3 แสนบาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1 บาทต่อเดือน ผ่อนชำระภายใน 60 งวด ถือเป็น ‘ธนาคาร’ ของชาวบ้าน เพราะนอกจากจะสร้างวินัยในการออมแล้ว ยังเป็นที่พึ่งของชาวบ้านในยามที่เดือดร้อนจำเป็น ไม่ต้องพึ่งเงินกู้นอกระบบที่เก็บดอกเบี้ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10 บาทต่อเดือน

‘เครือข่ายบ้านมั่นคงเทศบาลเมืองชุมแพ’ ร่วมกันพัฒนาทั้งเมือง

นอกจากต้นแบบการพัฒนาชุมชนที่มากกว่าการ ‘สร้างบ้าน’ ตัวอย่างที่โดดเด่น เช่น ‘เครือข่ายบ้านมั่นคงเทศบาลเมืองชุมแพ’ อ.ชุมแพ จ.ขอนแก่น เริ่มโครงการบ้านมั่นคงในปี 2547 โดยเทศบาลเมืองชุมแพให้การสนับสนุน เดิมชาวบ้านอาศัยอยู่ในที่ดินบุกรุกจนกลายเป็นชุมชนแออัด ต้องพ่วงน้ำประปาและไฟฟ้าจากภายนอกเข้ามาในราคาแพงกว่าปกติ เทศบาลได้นำที่ดินที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์มาให้ชาวชุมชนเช่าระยะยาวในราคาถูกเพื่อสร้างบ้านมั่นคง และสนับสนุนสาธารณูปโภค เช่น ถนน น้ำประปา ไฟฟ้าเข้าสู่ชุมชน ฯลฯ

หลังจากนั้นชุมชนต่างๆ จึงรวมตัวกันเป็นเครือข่ายฯ รวม 13 ชุมชน สร้างบ้านเสร็จไปแล้วกว่า 1,000 ครั้วเรือน และร่วมกับเทศบาลเมืองชุมแพพัฒนาเมืองร่วมกัน มีกิจกรรมต่างๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนสวัสดิการชุมชน กิจกรรมเด็กและเยาวชน ดนตรี ศิลปะ การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ป้องกันยาเสพติด กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ ส่งเสริมผู้สูงอายุออกกำลังกาย รำวงย้อนยุค การส่งเสริมอาชีพ สร้างรายได้

‘กองทุนพัฒนาที่อยู่อาศัยเมืองชุมแพ’ เริ่มในปี 2550 โดยให้ชาวบ้านเข้าร่วมเป็นสมาชิกและสมทบเงินเข้ากองทุนทุกเดือน แล้วนำเงินกองทุนให้สมาชิกกู้ยืมหมุนเวียนเพื่อประกอบอาชีพ ปลดหนี้นอกระบบ

บ้านมั่นคงเมืองชุมแพ (ก่อนปรับปรุง)

บ้านมั่นคงเมืองชุมแพ (หลังปรับปรุง)

ซ่อมแซมบ้าน เพื่อการศึกษา ฯลฯ วงเงินไม่เกิน 5 เท่าของหุ้นสะสมที่สมาชิกมีอยู่ อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 บาท ต่อปี และนำดอกเบี้ยกลับมาพัฒนาชุมชน ปัจจุบันกองทุนฯ มีเงินทุนหมุนเวียนประมาณ 12 ล้านบาทเศษ โดยเทศบาลเมืองชุมแพได้สนับสนุนเงินเข้ากองทุนจำนวน 2 ล้านบาท และมูลนิธิศูนย์ศึกษาและพัฒนาที่อยู่อาศัย แห่งเอเชียสมทบ 1 ล้านบาท

นอกจากนี้ยังมีธุรกิจชุมชน เช่น **นารวมแบบเกษตรอินทรีย์** เนื้อที่ 38 ไร่ ในปี 2553 ชาวบ้านรวมตัวกันซื้อที่ดินของธนาคารออมสิน โดย พอช.ได้สนับสนุนสินเชื่อจำนวน 2.6 ล้านบาท มีสมาชิกจากเครือข่ายบ้านมั่นคงเมืองชุมแพร่วมลงทุนรวม 150 หุ้นๆ ละ 150 บาท เพื่อเป็นทุนในการทำนา ขุดบ่อเลี้ยงปลา และปลูกผักสวนครัว มีการบริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการนา โดยสมาชิกจะช่วยกันทำนา ปลูกผักสวนครัว มะละกอ พริก มะม่วง กลั้ว ฯลฯ เลี้ยงปลาต่างๆ เอาไว้กินและขาย สร้างความมั่นคงด้านอาหารให้แก่สมาชิก

ปัจจุบันนารวมแห่งนี้สามารถปลูกข้าวเจ้าและข้าวเหนียวได้ประมาณปีละ 30 เกวียน ขายเป็นรายได้เข้ากองทุนปีละกว่า 200,000 บาท อีกทั้งที่นายังมีราคาสูงกว่าเดิมหลายเท่า จากราคาที่ซื้อมา 2.6 ล้านบาท แต่วันนี้ราคาประเมินประมาณ 38 ล้านบาท

โรงงานน้ำดื่มชุมชน เริ่มผลิตในปี 2559 โดยการระดมหุ้นจากชุมชนต่างๆ ได้เงินประมาณ 800,000 บาท มีกำลังการผลิตประมาณวันละ 200 โทล (ผลิตทั้งชนิดขวดและถัง) ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานราชการ เทศบาล สำนักงานเอกชน เครือข่ายชาวบ้าน และสมาชิกในชุมชนได้บริโภคน้ำดื่มที่สะอาด นอกจากนี้ยังสร้างงานให้ชาวบ้านที่มาทำงานผลิตน้ำดื่มได้อย่างน้อยวันละ 3 คน คนละ 200-300 บาทต่อวัน

‘15 ปีบ้านมั่นคง’ พัฒนาไปแล้ว 108,215 ครัวเรือน

จากโครงการนำร่องบ้านมั่นคง 10 ชุมชนแรก ในปี 2546 จนถึงวันนี้เป็นเวลา 15 ปี สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนฯ ได้สนับสนุนโครงการบ้านมั่นคงไปแล้ว รวม 74 จังหวัด 388 เมือง รวม 1,088 โครงการ จำนวน 108,215 ครัวเรือน (รวมการพัฒนาที่อยู่อาศัยในชุมชนริมคลองลาดพร้าว กรุงเทพฯ จำนวน 31 ชุมชน รวม

2,916 คริวเรือน และศูนย์พัฒนาศึกษากาพคนไร่บ้านที่จังหวัดเชียงใหม่และขอนแก่น) โดยมีการอนุมัติงบประมาณเพื่อสนับสนุนชุมชนในด้านการก่อสร้างสาธารณูปโภค และสินเชื่อเพื่อก่อสร้างบ้าน รวมทั้งหมด 7,308 ล้านบาทเศษ ซึ่งสินเชื่อเพื่อก่อสร้างที่อยู่อาศัยนี้ ชุมชนต่างๆ ได้ทยอยชำระคืนให้แก่ พอช. เพื่อนำไปใช้หมุนเวียนแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยทั่วประเทศต่อไป

หลักการสำคัญของบ้านมั่นคงก็คือ ชุมชนเป็นแกนหลักในการแก้ไขปัญหาของตนเอง โดยมีหน่วยงานภายนอก และภาคีเครือข่ายต่างๆ ให้การสนับสนุน โครงการบ้านมั่นคงพยายามแก้จุดอ่อนการแก้ปัญหาชุมชนแออัดและที่อยู่อาศัยของคนจนเมืองในอดีต โดยปรับแนวทางและรูปแบบการทำงานใหม่ เปลี่ยนจากการที่หน่วยงานรัฐทำให้มาเป็นชาวบ้านผู้เป็นเจ้าของปัญหาคำเนินการเอง โดยชาวบ้านที่เดือดร้อนจะต้องรวมกลุ่มกัน ร่วมกันสำรวจข้อมูลชุมชนและคริวเรือน กำหนดทางเลือกการปรับปรุงชุมชน ร่วมกันออกแบบบ้าน ออกแบบผังชุมชน ร่วมกันออมทรัพย์เพื่อเป็นทุน ไปจนถึงการก่อสร้างบ้าน

ส่วนบทบาทของ พอช. นั้น มีหน้าที่สนับสนุนกระบวนการทำงานของชาวบ้าน เช่น ให้เจ้าหน้าที่เข้าไปทำงานกับชาวบ้าน ให้คำแนะนำการรวมกลุ่ม การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์และสหกรณ์เคหสถาน มีสถาปนิกชุมชนลงไปให้ความรู้ให้คำแนะนำ รวมทั้งอุดหนุนงบประมาณด้านสาธารณูปโภค (คริวเรือนหนึ่งไม่เกิน 75,000 บาท) และสนับสนุนสินเชื่อสร้างบ้านมั่นคง

ทั้งนี้ พอช. จะให้สินเชื่อในนามกลุ่ม ไม่ให้เป็นรายบุคคล และชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการจะต้องสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ที่ชาวชุมชนร่วมกันจัดตั้งขึ้นมา จนได้เงินอย่างน้อย 10% ของเงินที่จะกู้ วงเงินไม่เกิน 300,000 บาทต่อคริวเรือน อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 4 บาทต่อปี ผ่อนชำระคืนภายใน 15 ปี โดยจดทะเบียนเป็นสหกรณ์เคหสถานเพื่อให้มีฐานะเป็นนิติบุคคลเพื่อทำนิติกรรมและทำหน้าที่บริหารจัดการโครงการ

ส่วนรูปแบบในการพัฒนาที่อยู่อาศัยตามโครงการบ้านมั่นคง มี 5 รูปแบบ คือ **1. การปรับปรุงชุมชนในที่ดินเดิม** ส่วนใหญ่เป็นการปรับปรุงบ้านเรือนและสาธารณูปโภคให้ดีขึ้น เช่น ปรับปรุงถนนและทางเดินในชุมชนที่มีน้ำขังแฉะและให้เป็นคอนกรีต ทำทางระบายน้ำ ซ่อมแซมบ้านเรือน ฯลฯ **2. การปรับผังแปลงที่ดินใหม่โดยพยายามคงสภาพโครงสร้างเดิม** เป็นการปรับปรุงรูปแบบชุมชนเดิมให้มีผังและโครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานที่ดีขึ้น โดยอาจมีการปรับหรือรื้อย้ายบ้านบางส่วนออก

3. การแบ่งปันที่ดินเดิม ชุมชนอาจเจรจากับเจ้าของที่ดินเพื่อขอซื้อหรือเช่าที่ดินบางส่วนในระยะยาวเพื่อปรับผังชุมชนแล้วก่อสร้างบ้านใหม่ **4. การก่อสร้างรูปแบบใหม่ในที่ดินเดิม** ชุมชนอาจซื้อหรือเช่าที่ดินเดิมแล้วปรับผังชุมชนเพื่อก่อสร้างบ้านใหม่ การอยู่อาศัยในชุมชนเดิมทำให้ไม่ไกลจากแหล่งงานและสถานศึกษาของลูกหลาน และ **5. การรื้อย้ายไปสร้างในที่ดินแปลงใหม่** ชุมชนอาจซื้อที่ดินแปลงใหม่ ห่างไกลจากแหล่งงานหรือสถานศึกษาเดิม แต่มีข้อดีเพราะการซื้อที่ดินทำให้ชุมชนมีกรรมสิทธิ์ มีความมั่นคงในการอยู่อาศัย

แผนแม่บท 20 ปี พัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยทั่วประเทศ

ปัจจุบันประเทศไทยมีครัวเรือนทั้งหมดประมาณ 21.32 ล้านครัวเรือน มีผู้มีรายได้น้อยที่ต้องการที่อยู่อาศัยประมาณ 3.5 ล้านครัวเรือน ทั้งนี้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้มอบหมายให้พอช.จัดทำแผนงานเพื่อรองรับผู้มีรายได้น้อยทั้งในเมืองและชนบท ตาม ‘แผนแม่บทการพัฒนาที่อยู่อาศัยระยะ 20 ปี’ (พ.ศ. 2560 - 2579) รวม 1,053,702 ครัวเรือน (ส่วนที่เหลือประมาณ 2 ล้านครัวเรือน การเคหะแห่งชาติรับไปดำเนินการในลักษณะของการเช่าหรือเช่าซื้อ เช่น บ้านเอื้ออาทร) โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบในหลักการไปแล้วเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2560

แผนแม่บทการพัฒนาที่อยู่อาศัยระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579)

* ครม.เห็นชอบเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2560

แผนแม่บทการพัฒนาที่อยู่อาศัยระยะ 20 ปี แยกเป็น 1. แผนพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยในชุมชนแออัดและผู้มีรายได้น้อยในเมือง รวม 77 จังหวัด จำนวน 6,450 ชุมชน รวม 701,702 ครัวเรือน (แยกเป็น บ้านมั่นคงทั่วประเทศ จำนวน 6,450 ชุมชน รวม 690,000 ครัวเรือน ชุมชนริมคลอง กรุงเทพฯ 74 ชุมชน รวม 11,004 ครัวเรือน และคนไร้บ้าน 3 ศูนย์ กรุงเทพฯ/ขอนแก่น/เชียงใหม่ รวม 698 ครัวเรือน)

2. แผนพัฒนาผู้มีรายได้น้อยในชนบท รวม 76 จังหวัด จำนวน 5,362 ตำบล รวม 352,000 ครัวเรือน หรือ 'โครงการบ้านพอเพียงชนบท' เพื่อซ่อมแซมบ้านเรือนผู้มีรายได้น้อยในชนบท 5,362 ตำบล รวม 352,000 ครัวเรือน (ขณะนี้ดำเนินการไปแล้วกว่า 10,000 ครัวเรือน)

ทั้งนี้แผนแม่บทฯ ดังกล่าว มุ่งเน้นให้คนไทยทุกคนเข้าถึงสิทธิในที่อยู่อาศัย มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพ โดยใช้เป็นกรอบในการพัฒนาที่อยู่อาศัยระยะยาว และเสริมสร้างความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยของประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายและครอบคลุมในทุกมิติ ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ คือ

1. การพัฒนาและสนับสนุนให้มีที่อยู่อาศัยที่ได้มาตรฐาน
2. การเสริมสร้างระบบการเงินและสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย
3. การยกระดับการบูรณาการด้านบริหารจัดการที่อยู่อาศัย
4. การส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งได้อย่างยั่งยืน
- และ 5. การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี

นอกจากนี้คณะรัฐมนตรีได้มอบหมายให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำแผนแม่บทฯ ไปดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ให้เกิดผลในทางปฏิบัติต่อไป โดยให้ยึดหลักการการบูรณาการการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนในการดำเนินการ นอกจากนี้ยังให้จัดทำแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในแต่ละช่วงเวลา 5 ปี โดยกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน และมีตัวชี้วัดที่สามารถติดตามประเมินผลได้

ทั้งนี้วิสัยทัศน์ของแผนแม่บทการพัฒนาที่อยู่อาศัยระยะ 20 ปีก็คือ “คนไทยทุกคนมีที่อยู่อาศัยถ้วนทั่วและมีคุณภาพชีวิตที่ดีในปี 2579”

सानพลัง ‘บ้านประชารัฐริมคลอง’

การพัฒนาที่อยู่อาศัยของประชาชนในชุมชนริมคลองลาดพร้าว พอช. โดยกระทรวง พม. ไม่ได้ทำงานเพียงลำพัง แต่ยังมีหน่วยงานภาคีต่างๆ เข้ามาร่วมสนับสนุนการทำงานด้วย เช่น กรมธนารักษ์ ในฐานะหน่วยงานที่ดูแลที่ดินราชพัสดุริมคลอง จะให้ชุมชนเช่าที่ดินในอัตราผ่อนปรน ระยะเวลาช่วงแรก 30 ปี (สามารถต่ออายุได้คราวละ 30 ปีตามระเบียบของกรมธนารักษ์) เปลี่ยนจากผู้บุกรุกเป็นผู้เช่าที่ถูกกฎหมาย มีเป้าหมายดำเนินการ 7,069 ครัวเรือน 50 ชุมชน ปัจจุบันดำเนินการในพื้นที่ จำนวน 31 ชุมชน รวม 2,916 ครัวเรือน

กรมส่งเสริมสหกรณ์ ให้ความรู้และสนับสนุนชาวบ้านจัดตั้งสหกรณ์ขึ้นมาเพื่อบริหารงาน ตำรวจและทหาร (คสช.) สนับสนุนงานด้านมวลชนสัมพันธ์ การประปา การไฟฟ้า สนับสนุนเรื่องสาธารณูปโภค รวมทั้งการสนับสนุนจาก สำนักงานเขต กทม. ในพื้นที่ต่างๆ เช่น ส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปในพื้นที่เพื่อสร้างความเข้าใจแก่ประชาชน

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานอื่นๆ เช่น ธนาคารอาคารสงเคราะห์ (ธอส.) สนับสนุนงบประมาณจำนวน 7 แสนบาท สร้างที่ทำการสหกรณ์ชุมชนบางบัวร่วมใจพัฒนา (สะพานไม้ 2) เขตหลักสี่ มีพิธีมอบไปเมื่อวันที่ 25

พฤษภาคม บริษัท TOA มอบสีทาบ้านให้แก่ชุมชนศาลเจ้าพ่อสมบุญ เขตสายไหม ฯลฯ **เครือข่ายพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมคลอง** ซึ่งเป็นองค์กรภาคประชาชน ส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปสนับสนุนการทำงานต่างๆ ในพื้นที่ เช่น เป็นพี่เลี้ยงชาวบ้าน ช่วยจัดการประชุม แนะนำให้ความรู้ในการรวมกลุ่ม การจัดตั้งสหกรณ์ ฯลฯ และชุมชนริมคลองเองยังเป็นพื้นที่ศึกษาเรียนรู้จากขบวนองค์กรชุมชน หน่วยงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ที่ผ่านมาพี่น้องชุมชนริมคลองส่วนใหญ่ต่างปลูกสร้างบ้านเรือนโดยไม่ถูกกฎหมาย ไม่ได้รับสิทธิการเช่าที่ดินจากกรมธนารักษ์อย่างถูกต้อง ทำให้ต้องนอนหวาดผวา เพราะไม่รู้ว่าทางราชการจะเอาที่ดินคืนเมื่อไหร่ บ้านเรือนก็ทรุดโทรมเพราะปลูกสร้างอยู่ในน้ำ ไม่มีความมั่นคงแข็งแรง แต่เมื่อเข้าร่วมกับรัฐ โดยรื้อย้ายบ้านเรือนออกจากแนวก่อสร้างเขื่อน แล้วรวมตัวกันเช่าที่ดินในนามสหกรณ์กับกรมธนารักษ์เพื่อสร้างบ้านใหม่ ทำให้พี่น้องที่อยู่ริมคลองได้รับสัญญาเช่าที่ดินอย่างถูกต้อง ระยะเวลาช่วงแรก 30 ปี (ครบ 30 ปีแล้วสามารถทำสัญญาต่อได้คราวละ 30 ปี) ค่าเช่าก็ถูก (ประมาณตารางวาละ 1.50 – 4 บาท/เดือน /หรือประมาณปีละ 100 บาท/ครัวเรือน) ทำให้มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย ไม่ต้องกลัวว่าจะถูกขับไล่ และได้บ้านใหม่ที่สวยงาม มีสถานที่พักผ่อนในชุมชน ทำให้พี่น้องมีสุขภาพจิตที่ดี เพราะไม่ต้องนอนหวาดผวา

นอกจากนี้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีแผนงานที่จะส่งเสริมคุณภาพชีวิตของพี่น้องชุมชนริมคลองให้ดีขึ้น โดยจะให้หน่วยงานในสังกัดเข้าไปสอบถามความต้องการของพี่น้อง เพราะกระทรวงมีหน่วยงานในสังกัดที่ครอบคลุมวิถีชีวิตของพี่น้องตั้งแต่เกิดจนตาย เช่น มีกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กรมกิจการเด็กและเยาวชน กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กรมกิจการผู้สูงอายุ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ฯลฯ ซึ่งที่ผ่านมา กระทรวง พม. ได้ส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปส่งเสริมการฝึกอาชีพให้แก่กลุ่มแม่บ้าน รวมทั้งมอบทุนการประกอบอาชีพให้กลุ่มแม่บ้านไปแล้วหลายชุมชน ฯลฯ

ความร่วมมือของหลายหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน ดังกล่าวนี้อาจถือเป็นการสานพลังประชารัฐ เพื่อสร้าง ‘บ้านประชารัฐริมคลอง’ อย่างแท้จริง

บ้านมั่นคงชนบท เพื่อผู้ยากจนและด้อยโอกาสในชนบท

การพัฒนาที่อยู่อาศัยให้กับชุมชนที่ประสบปัญหาความไม่มั่นคงในการอยู่อาศัยทั้งในพื้นที่ชนบท และพื้นที่ประสบปัญหาภัยพิบัติ ที่จำเป็นต้องรื้อย้ายชุมชนหรือต้องพัฒนาระบบสาธารณูปโภคในชุมชนใหม่ โดยเน้นการสร้าง ความมั่นคงในการอยู่อาศัยทั้งในเรื่องที่ดิน ที่อยู่อาศัย สาธารณูปโภค (ที่เกี่ยวข้องกับการทำมาหากินในชนบท เช่น ระบบน้ำ ระบบเกษตร) และที่ดินทำกิน เน้นหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน มีการวางแผนการพัฒนาพื้นที่ร่วมกับกลไกท้องถิ่น และภาคีที่เกี่ยวข้อง ในการปรับปรุงและก่อสร้างระบบสาธารณูปโภคและที่อยู่อาศัยของชุมชน โดยมีสิทธิร่วมทั้งชุมชนในที่ดินอย่างยั่งยืนและมั่นคง

มีการดำเนินงาน ระหว่างปี 2560-2561 รวม 14 จังหวัด 21 เมือง 36 โครงการ จำนวน 3,155 ครัวเรือน ซึ่งมีทั้งการก่อสร้างบ้านในที่ดินใหม่ (44 %) และปรับปรุงในที่ดินเดิม (56%) ส่วนใหญ่เป็นที่ดินของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.) และที่ดินป่าสงวนแห่งชาติที่อนุญาตให้ประชาชนเข้าไปอยู่อาศัย

บ้านพอเพียงชนบท บ้านเพื่อคนจนชนบท

โครงการบ้านพอเพียงชนบท เป็นโครงการที่รัฐบาลสนับสนุนงบประมาณผ่านสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน หรือ พอช. ลงไป เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นร่วมกันแก้ไขปัญหา ไม่ใช่รัฐบาลลงไปสร้างหรือซ่อมแซมบ้านให้ แต่ให้ชุมชนท้องถิ่นหรือตำบล ร่วมกันจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมา เพื่อร่วมกันสำรวจข้อมูลผู้เดือดร้อน ว่าใครเดือดร้อนจริง เพราะคนในท้องถิ่นย่อมจะรู้ข้อมูล รู้ว่าใครเป็นอย่างไร โดยใช้การประชุมรับรองข้อมูล รับรองผู้เดือดร้อนว่ามีอยู่จริง ถ้ามีคนเดือดร้อนจำนวนมาก เกินกว่างบที่ตั้งไว้ ที่ประชุมจะพิจารณาว่าใครเดือดร้อนมากกว่ากัน ก็จะให้ซ่อมแซมบ้านก่อน

ส่วนงบประมาณที่สนับสนุนจะให้ครอบครัวหนึ่งไม่เกิน 18,000 บาท แต่ไม่ได้ให้เป็นเงินสด โดยคณะกรรมการจะร่วมกันตรวจสอบข้อมูลว่าครอบครัวใดจะใช้ไม้ ใช้นุ่น ใช้เหล็กเท่าไร แล้วรวมกันไปซื้อ จะทำให้ได้ส่วนลด ทำให้ได้ราคาถูกลง ด้านการก่อสร้าง ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการลงแรงช่วยเหลือกัน บางครอบครัวอาจจะสร้างบ้านใหม่ แต่สามารถนำวัสดุเก่ามาใช้ได้ ทำให้ประหยัดค่าซื้อของและค่าแรงงานไปได้มาก นอกจากนี้หน่วยงานในท้องถิ่น เช่น อบต. หรือแม้กระทั่งแม่คนในชุมชนเองก็อาจจะช่วยกันสนับสนุนเป็นข้าวของ หรือช่วยกันคนละ 10 บาท 100 บาท

ดังนั้น แม้ว่างบประมาณที่สนับสนุนครอบครัวละไม่เกิน 18,000 บาท จะเป็นเงินไม่มากนัก แต่ถ้าชุมชนคนในตำบลร่วมมือ ร่วมแรงกัน คนละไม้ คนละมือ ก็จะทำให้พี่น้องที่เดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัย มีบ้านใหม่ที่มั่นคง พอเพียงสมกับชีวิตความเป็นอยู่ และเมื่อมีรายได้มากขึ้นก็อาจจะช่วยขยายบ้านเรือนให้ดีขึ้นต่อไป

โครงการบ้านพอเพียงชนบท หรือการซ่อมแซมบ้านเรือนที่ยากจนในชนบท (ปีงบประมาณ 2560-2561) ดำเนินการ จำนวน 1,583 พื้นที่ รวมซ่อมแซมแล้ว 31,622 ครัวเรือน

โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มคนไร้บ้าน

เป็นอีกหนึ่งโครงการ ที่ พอช. ร่วมกับภาคีเครือข่าย สนับสนุนการสร้างศูนย์คนไร้บ้าน และพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มคนไร้บ้าน ในพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ ขอนแก่น และ กรุงเทพมหานคร ที่ผ่านมาในปี 2560 ดำเนินการก่อสร้างศูนย์ฟื้นฟูและพัฒนาศักยภาพคนไร้บ้านจังหวัดเชียงใหม่ สามารถรองรับกลุ่มคนไร้บ้าน 166 คน โดยมีกำหนดเปิดศูนย์อย่างเป็นทางการในเดือน มิถุนายน 2561 ในพื้นที่ กทม. เกิดการปรับปรุงศูนย์แรกรับคนไร้บ้าน สุวิทย์ วัดหนู เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร รองรับกลุ่มคนไร้บ้าน 120 คน และในปี 2561 ดำเนินการจัดซื้อที่ดินพร้อมอาคารในพื้นที่ อ.เมือง จ.ปทุมธานี รองรับกลุ่มเป้าหมาย 100 คน พื้นที่ จ.ขอนแก่น ดำเนินการจัดซื้อที่ดินและออกแบบศูนย์ร่วมกันระหว่างเครือข่ายคนไร้บ้าน นักวิชาการ และภาคีในพื้นที่ รองรับกลุ่มเป้าหมาย 160 คน

การสนับสนุนการพัฒนาที่อยู่อาศัยของประชาชนที่เดือดร้อนหรือมีรายได้น้อย ไม่ว่าจะเป็นโครงการบ้านพอเพียงชนบท หรือโครงการบ้านมั่นคงชนบท ซึ่งที่ได้นอกเหนือจากการได้บ้านก็คือการได้บ้านที่มากกว่าคำว่า “บ้าน” ที่คนในชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันขับเคลื่อนเพื่อให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และวาระใหม่ในการพัฒนาเมือง (New Urban Agenda) ซึ่งมุ่งเน้นให้ทุกคนมีที่อยู่อาศัย และได้รับพัฒนาอย่างทั่วหน้า ไม่ทอดทิ้งใครไว้ข้างหลัง (No one left behind) **สร้างไทยไปด้วยกัน “สร้างบ้าน สร้างชุมชน ไทยทุกคนมั่นคง เข้มแข็ง”**

พื้นที่รูปธรรมการพัฒนาที่อยู่อาศัย งานมหกรรม สร้างไทยไปด้วยกัน

“สร้างบ้าน สร้างชุมชน ไทยทุกคนมั่นคง เข้มแข็ง”

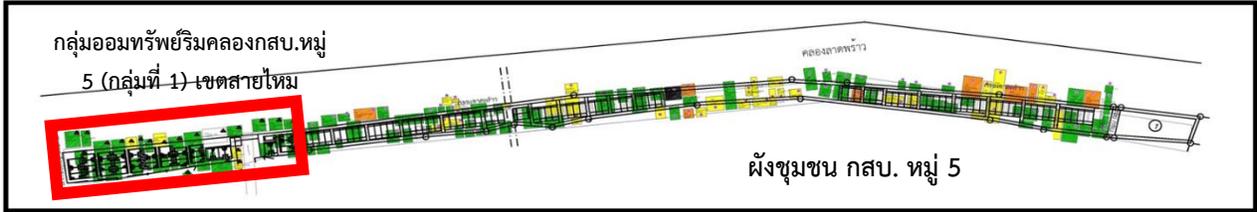
การพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลองลาดพร้าว
“ชุมชน กสบ. หมู่ 5” เขตสายไหม

ชุมชน กสบ. หมู่ 5 ตั้งอยู่ริมคลองสอง (คลองลาดพร้าว) เขตสายไหม ใกล้ตลาดสะพานใหม่ เดิมเป็นพื้นที่ตั้งของกองการก่อสร้างสนามบิน (กสบ.) เมื่อสนามบินก่อสร้างแล้วเสร็จ พื้นที่ดังกล่าวจึงถูกปล่อยว่าง ชาวบ้านจากที่ต่างๆ จึงอพยพเข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่ริมคลองเพราะอยู่ใกล้กับตลาดสะพานใหม่ สามารถทำมาหากินได้ง่าย และอาศัยอยู่ต่อเนื่องมานานไม่ต่ำกว่า 40-50 ปี จนบ้านเรือนมีสภาพทรุดโทรม แต่ส่วนใหญ่ชาวบ้านไม่กล้าจะปรับปรุงบ้านเรือนให้ดีขึ้น เพราะไม่รู้ว่าจะถูกหน่วยงานเจ้าของที่ดินขับไล่ในวันไหน เมื่อรัฐบาลมีโครงการบ้านมั่นคงในชุมชนริมคลองลาดพร้าวจึงเข้าร่วม เพื่อให้ลูกหลานและครอบครัวได้มีที่อยู่อาศัยใหม่ที่มั่นคงแข็งแรง มีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น

สำหรับแบบบ้านมีทั้งหมด 4 แบบคือ 1. บ้านแถว 1 ชั้น (4x7 ม.) ราคาหลังละ 184,119 บาท 2. บ้านแถว 2 ชั้น (4x7 ม.) ราคาหลังละ 330,271 บาท 3. บ้านแฝด 2 ชั้น (4x7 ม.) ราคาหลังละ 356,889 บาท และ 4. บ้านแถว 2 ชั้น (6x7 ม.) ราคาหลังละ 501,301 บาท

ทั้งนี้ชุมชน กสบ. หมู่ 5 มีทั้งหมด 3 กลุ่ม จำนวน 155 ครัวเรือน อยู่อาศัยในที่ดินที่กรมธนารักษ์ดูแลประมาณ 8 ไร่เศษ โดยกรมธนารักษ์ให้ชุมชนเช่าที่ดินระยะเวลา 30 ปี (ช่วงแรก) อัตราค่าเช่าตารางวาละ 1.50 บาท/เดือน แบ่งการก่อสร้างออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 สร้างเสร็จแล้ว 40 หลัง (43 ครัวเรือน) กลุ่มที่ 2 จำนวน 27 ครัวเรือน และกลุ่มที่ 3 จำนวน 54 ครัวเรือน ซึ่ง 2 กลุ่มหลังนี้ รื้อย้ายบ้านและเตรียมก่อสร้างบ้านใหม่แล้ว โดยทั้ง 2 กลุ่มจะมีการสร้างบ้านกลางกลุ่มละ 2 หลัง เพื่อให้ชาวบ้านที่ด้อยโอกาส คนชรา คนพิการ ใช้เป็นที่อยู่อาศัย โดยชาวบ้านช่วยกันสมทบเงินเป็นค่าก่อสร้าง เช่นเดียวกับการสร้างบ้านกลางในชุมชนศาลเจ้าพ่อสมบุญ ตามแผนงานการก่อสร้างบ้านในชุมชน กสบ. หมู่ 5 ทั้ง 2 กลุ่มจะแล้วเสร็จในช่วงกลางปี 2561

ขณะที่ พอช. ได้สนับสนุนงบประมาณด้านสาธารณูปโภค 43 ครัวเรือน รวม 2,150,000 บาท อุดหนุนที่อยู่อาศัยรวม 1,075,000 บาท ช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบและเสียโอกาส รวม 2,880,000 บาท และงบสินเชื่อสร้างบ้านรวม 9,980,244 บาท ระยะเวลาผ่อนชำระ 20 ปี อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 4 บาทต่อปี

ชุมชน กสบ. หมู่ 5 (ก่อนปรับปรุง)

ชุมชน กสบ. หมู่ 5 (หลังปรับปรุง)

“หาดเล็กโมเดล” บ้านมั่นคงบนที่ดินกรมเจ้าท่า เทศบาลตำบลหาดเล็ก อ.คลองใหญ่ จ.ตราด

“หาดเล็กโมเดล” ตั้งอยู่ที่เทศบาลตำบลหาดเล็ก อ.คลองใหญ่ จ.ตราด โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ได้สนับสนุนให้เป็นพื้นที่นำร่องในการพัฒนาที่อยู่อาศัยในที่ดินกรมเจ้าท่า สนับสนุนการซ่อมแซม ปรับปรุงบ้าน พัฒนาสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิต ร่วมกับหน่วยงานระดับท้องถิ่น และจังหวัด ซึ่งปัจจุบันกรมเจ้าท่าได้อนุญาตให้ดำเนินการซ่อมแซมและปรับปรุงบ้านได้เป็นรายครัวเรือน แต่ชุมชนจะต้องมีการจัดการร่วมในลักษณะชุมชนหรือสหกรณ์

การพัฒนาที่อยู่อาศัย เริ่มต้นจากการสำรวจและรวมกลุ่มผู้เดือดร้อนที่ประสบปัญหาด้านที่อยู่อาศัย จัดกระบวนการสร้างเวทีทำความเข้าใจ และลงปฏิบัติในพื้นที่เพื่อคัดกรองและรวบรวมข้อมูล โดยในปี 2557 ได้เกิดกระบวนการเพื่อเคลื่อนไหวเรื่องการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้มีรายได้น้อย แต่ขาดการประสานงานจึงหยุดดำเนินการไป ต่อมาในปี 2559 ได้เริ่มกลับมาพัฒนาขบวนการแก้ไขปัญหาโดยใช้โครงการบ้านมั่นคงเป็นเครื่องมือ และดำเนินการต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

มีการแบ่งแนวทางการแก้ไขและพัฒนาเป็น 2 รูปแบบ โดยทั้ง 2 รูปแบบ จะต้องมีการรวมกลุ่มคน/รวมกลุ่มและมีความเป็นชุมชน มีการออมทรัพย์โดยการบริหารจัดการของกลุ่ม เพื่อสร้างต้นทุนให้กับตัวเองและชุมชน โดยมีแนวทางดังนี้

- 1) การปรับปรุงที่อยู่อาศัยในที่ดินใหม่ (โครงการบ้านมั่นคง) เพื่อแก้ไขปัญหาในเรื่องของความแออัด ในที่ดินกรมเจ้าท่า เนื่องจากไม่สามารถขยายขนาดของที่อยู่อาศัยหรือปรับปรุงซ่อมแซมได้
- 2) การแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยในที่ดินเดิม โดยการปรับปรุงในเรื่องของสิ่งปลูกสร้าง เช่น อาคาร ถนนสาธารณะ และปรับปรุงสภาพของพื้นที่ให้มีความมั่นคงและแข็งแรง

ผังชุมชน/รูปแบบที่อยู่อาศัย

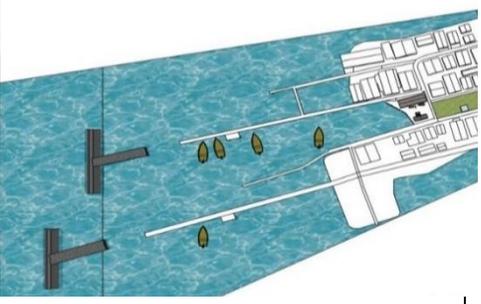

นอกจากนี้ยังมีการวางแผนในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ด้วยการส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีชาวประมง เพื่อส่งเสริมในเรื่องการสร้างอาชีพ ให้นักในชุมชนเกิดรายได้หลังจากที่ไม่ได้ออกเรือหาปลา และตอบโจทยนโยบายของรัฐในเรื่องของการพัฒนาพื้นที่ให้รองรับกับ EEC และการส่งเสริมในเรื่องของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้ชุมชนเกิดความยั่งยืน

ปัจจุบันมีการสำรวจและรับรองข้อมูลผู้เดือดร้อน จำนวน 814 ครัวเรือน โดยมีท้องถิ่น ท้องที่ให้ความร่วมมือ เกิดการรับรองการอยู่อาศัยดั้งเดิมก่อนปี พ.ศ. 2537 และการรับรองความเป็นชุมชนดั้งเดิมของพื้นที่ โดยการรับรองจากสภาองค์กรชุมชน แล้วยื่นรายชื่อเป็นยังกรมเจ้าท่ารับรอง ขณะนี้มีการรับรองแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยจำนวน 60 ครัวเรือนแรก โดยชาวบ้านได้รับใบอนุญาตให้ซ่อมแซมที่อยู่อาศัยได้

แนวทางการพัฒนาที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิตคนหาดเล็ก

ความเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ	ก่อนปรับปรุง	หลังปรับปรุง
เพิ่มทางเดินเพื่อศึกษาธรรมชาติ เช่น ปู้าแกมแดง/ และพื้นที่สำหรับปลูกป่าชายเลน เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และเพิ่มพูนทรัพยากร		
ลานเอนกประสงค์ / ร้านค้าชุมชนพื้นที่สำหรับขายสินค้า ให้นักท่องเที่ยว เช่น อาหารทะเลแปรรูปต่างๆ		
พื้นที่เพาะพันธุ์สัตว์น้ำ และอนุบาลกุ้ง ปู เป็นศูนย์การเรียนรู้เพื่อการศึกษและอนุรักษ์ธรรมชาติ		

<p>ความเปลี่ยนแปลงทาง กายภาพ</p>	<p>ก่อนปรับปรุง</p>	<p>หลังปรับปรุง</p>
<ul style="list-style-type: none"> - ผังเดิมแสดงให้เป็นการ ปลูกสร้างที่อยู่อาศัย แบบกระจัดกระจาย - ปรับผังและออกแบบ การปลูกสร้างที่อยู่อาศัย ใหม่ 		
<p>เพิ่มพื้นที่จุดชมวิว/ย่าน ท่องเที่ยว และ ร้านค้าชุมชน</p>		
<p>ทางเดินเพื่อชมทัศนียภาพ ในชุมชน</p>		

ที่ดิน ส.ป.ก. จ.สระแก้ว

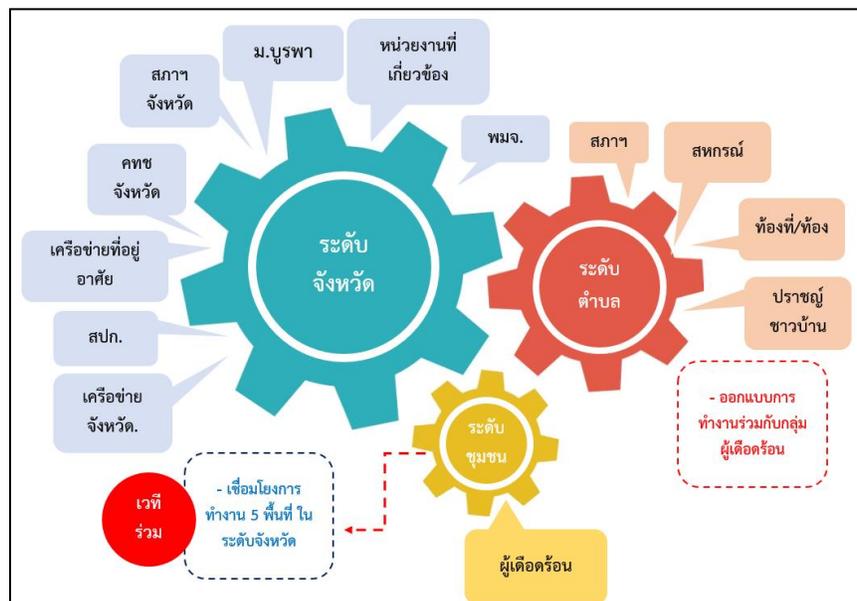
บ้านมั่นคงชนบทในที่ดิน ส.ป.ก. กับการจัดการที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่สงวนหวงห้ามของรัฐ โดยยึดคืนที่ดิน ส.ป.ก. เพื่อนำมาจัดสรรให้ประชาชนที่ไม่มีที่ดินทำกิน ซึ่งในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว จำนวน 10 แปลง เนื้อที่กว่า 3,342 ไร่ ในพื้นที่ 4 อำเภอ คือ อำเภอโคกสูง อำเภออรัญประเทศ อำเภอวัฒนานคร และอำเภอวังน้ำเย็น ได้ยึดคืนพื้นที่ดังนี้

แปลงที่ดิน ส.ป.ก. ตำบลหนองม่วง	หมายเลข 2879	ขนาดพื้นที่ 655 - 0 - 9 ไร่
แปลงที่ดิน ส.ป.ก. ตำบลป่าไร่	หมายเลข 1404	ขนาดพื้นที่ 578 - 2 - 15 ไร่
แปลงที่ดิน ส.ป.ก. ตำบลคลองหินปูน	หมายเลข 421	ขนาดพื้นที่ 318 - 1 - 2 ไร่
แปลงที่ดิน ส.ป.ก. ตำบลหนองแวง	หมายเลข 2924	ขนาดพื้นที่ 611 - 1 - 49 ไร่
แปลงที่ดิน ส.ป.ก. ตำบลโนนหมากเค็ง	หมายเลข 3922	ขนาดพื้นที่ 693 - 3 - 54 ไร่
แปลงที่ดิน ส.ป.ก. ตำบลวัฒนานคร	หมายเลข 3931	ขนาดพื้นที่ 326 - 3 - 51 ไร่

หลังจากยึดคืนพื้นที่มาแล้ว ส.ป.ก. บูรณาการร่วมกับหลายหน่วยงาน เพื่อพัฒนาพื้นที่และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้พร้อมต่อการเข้าทำกินของเกษตรกร อาทิ งานพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร โดยกรมชลประทานและกรมพัฒนาที่ดิน งานปรับพื้นที่ งานก่อสร้างถนน โดย ส.ป.ก. และกรมการทหารช่าง กองทัพบก งานพัฒนาแหล่งน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค โดยกรมทรัพยากรน้ำบาดาล การสร้างที่อยู่อาศัย โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน หรือ พอช. นอกจากนี้เรื่องการขยายเขตไฟฟ้า ได้รับการช่วยเหลือจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค และกรมการส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ดูแลการพัฒนาคุณภาพชีวิต สวัสดิการต่างๆ ของเกษตรกร

กลไกการดำเนินงาน

การพัฒนาที่อยู่อาศัยที่ดิน ส.ป.ก. จ.สระแก้ว

พื้นที่	จำนวน (ครัวเรือน)	ที่อยู่อาศัย	คุณภาพชีวิต	พัฒนากลุ่ม	รวม
ต.หนองม่วง อ.หนองม่วง	63	2,520,000	1,562,400	453,600	4,536,000
ต.ป่าไร่ อ.อรัญประเทศ	60	2,400,000	1,488,000	432,000	4,320,000
ต.คลองหินปูน อ.วังน้ำเย็น	36	1,800,000	532,800	259,200	2,592,000
ต.หนองแวง อ.หนองม่วง	33	1,320,000	818,400	237,600	2,376,000
ต.โนนหมากเค็ง อ.วัฒนานคร	60	2,400,000	1,488,000	432,000	4,320,000
ต.วัฒนานคร อ.วัฒนานคร	30	1,200,000	744,000	216,000	2,160,000
รวม	219	9,120,000	5,071,200	1,576,800	15,768,000

เกษตรกรผู้ได้รับสิทธิในการใช้ประโยชน์ที่ดินในแปลงที่ดิน ส.ป.ก. รูปแบบการจัดสรรที่ดินทำกิน จำนวน 5 ไร่ และที่อยู่อาศัย จำนวน 1 ไร่ โดย พอช. สนับสนุนงบประมาณสร้างบ้าน 40,000 บาท งบประมาณสาธารณูปโภคและคุณภาพชีวิต 24,800 บาท การจัดขบวน/การรวมกลุ่ม 7,200 บาท เฉลี่ยครัวเรือนละ 72,000 บาท

โดยการพัฒนาอาชีพ จะส่งเสริมให้เกษตรกรมีรายได้รายวัน ซึ่งจะมาจากการปลูกผักสวนครัวที่สามารถเก็บขายได้ทุกวันในแปลงที่อยู่อาศัย จำนวน 1 ไร่ รายได้รายเดือน เช่น การเลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา เป็นต้น ส่วนราย

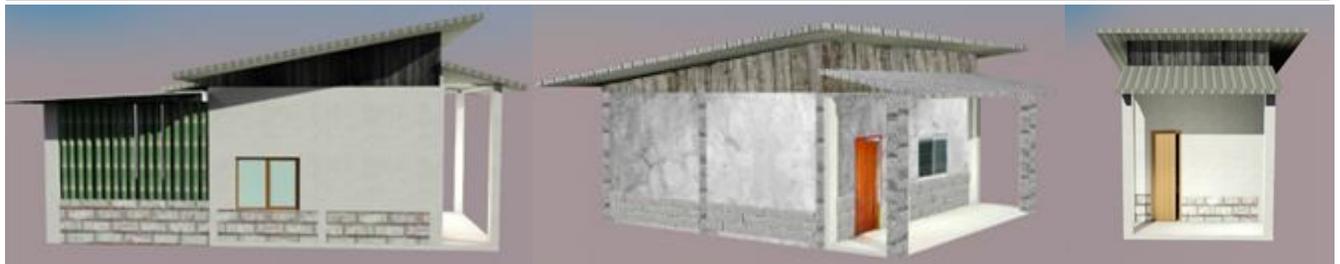
รอบการผลิต จะเป็นการปลูกในแปลงที่ดินทำกิน จำนวน 5 ไร่ เช่น มันสำปะหลัง ข้าวโพด โดยมีการออกแบบ การใช้ประโยชน์จากสิ่งที่เหลือและผลิตในแปลงมาทำเป็น ปุ๋ย ยา เพื่อลดต้นทุนการผลิต

ส่วนกระบวนการออกแบบบ้านจะเป็นบ้านแบบทรงจั่ว และแบบทรงโมเดิร์น โดยจะมีขนาดตามจำนวนครัวเรือนเกษตรกรผู้เข้าอยู่อาศัย

- ไม่เกินครัวเรือนละ 3 คน
เสนอขนาด 4x6 เมตร
- ครัวเรือนละ 4 – 6 คน เสนอขนาด 5x7 เมตร ขนาด 6x8 เมตร และ ขนาด 6x7 เมตร
- ครัวเรือนที่มากกว่า 6 คน เสนอขนาด 6x9 เมตร

รูปแบบบ้าน

เชื่อมโยงทุนสู่การพัฒนาที่อยู่อาศัยคนดงซีเหล็ก ต.ดงซีเหล็ก อ.เมืองปราจีนบุรี จ.ปราจีนบุรี

ในระยะหลายปีที่ผ่านมาคนดงซีเหล็กประสบปัญหาเรื่องหนี้สินอันเนื่องมาจากการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ/พืชเชิงเดี่ยว จึงทำให้เกิดการรวมตัวของคนดงซีเหล็กในปี 2524 เพื่อร่วมกันหาทางออกในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ด้วยการส่งเสริมการออม จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ นับเป็นการจุดประกายทางความคิดให้คนดงซีเหล็กต้องร่วมไม้ร่วมมือกัน ระดมทุนจากภายใน เพื่อต่อสู้กับปัญหาที่เกิดขึ้นกับคนในพื้นที่จนประสบผลสำเร็จ เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง อีกทั้งยังเป็นฐานสำคัญที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาและพัฒนาดงซีเหล็กอย่างต่อเนื่อง จนถึงปัจจุบัน

ก่อนปี 2524

ปัญหาหนี้สินผลจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยว

เกิดการรวมกลุ่ม จากปัญหาการลงทุน กู้ยืมนอกระบบ ดอกเบี้ยสูง ไม่มีเงินออม ผลผลิตราคาตกต่ำ มีหนี้สิน ทำให้เกิดกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ที่ส่งเสริมให้ออมเงิน และทำบัญชีครัวเรือน

ปี 2524-2526

จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตระดับหมู่บ้าน

จุดเปลี่ยนแนวคิด ดงซีเหล็กจะเป็นตำบลจัดการตนเอง เกิดเหตุการณ์ไม่ตงออกดอกตาย เกษตรกรได้รับความเสียหายทั้งตำบล นำสู่การช่วยการแก้ไขปัญหา ร่วมกันเป็นครั้งแรก เมื่อทุกคนในชุมชนช่วยกันก็จะเกิดพลังในการจัดการกับปัญหา และสามารถหลุดพ้นไปสู่สิ่งที่ดีกว่าประสบการณ์ครั้งนี้สอนให้คนดงซีเหล็กพึ่งตนเองได้โดยไม่รอความช่วยเหลือ

ปี 2547

จัดตั้งสถาบันการเงินชุมชนตำบล/จัดทำแผนแม่บทชุมชน

จัดตั้งสถาบันการเงินชุมชนตำบล จัดทำแผนแม่บทชุมชน สถาบันการเงินชุมชน เป็นเครื่องมือโยงทุนในชุมชนมาบริหารจัดการร่วมกัน ให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อการประกอบอาชีพแก้ไขปัญหานั้นนอกระบบ และการสร้างวินัยการออม และเกิดกระบวนการจัดทำแผนแม่บทชุมชน การพบกันในวันฝากเงิน เป็นโอกาสให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ร่วมกันคิด สรรวจข้อมูลวิเคราะห์ปัญหา จึงเกิดแผนพัฒนาตำบลกลุ่มออมทรัพย์เพื่อแก้ไขปัญหาการทำมาหากิน และยกระดับคุณภาพชีวิตในครัวเรือน

ปี 2549

จัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน

จัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน การบูรณาการทุนต่างๆ จัดระบบสวัสดิการให้แก่สมาชิกและคนในชุมชน ทุกคนที่มาอยู่ร่วมกันในชายคาบ้าน ภายในตำบลดงซีเหล็ก และรับเอาระเบียบปฏิบัติการชุมชนร่วมกันตั้งขึ้นย้อมได้สวัสดิการ และมีหลักประกันในชีวิตตั้งแต่วันที่เขาเกิดจนถึงวันที่ตาย

ปี 2551

เชื่อมโยงบูรณาการ
ทำงานร่วมกันโดยการ
จัดตั้งสภาองค์กรชุมชน
ตำบล

เชื่อมโยงบูรณาการการทำงานร่วมกันโดยการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน
เชื่อมโยงบูรณาการองค์กรชุมชนระดับตำบล เพื่อเป็นเครื่องมือ ในสร้างการ
แลกเปลี่ยนเรียนรู้ของกลุ่มองค์กรชุมชนในตำบล กำหนดยุทธศาสตร์ตำบล
ด้วยการใช้พื้นที่ตำบลเป็นตัวตั้งชุมชนเป็นแกนหลัก มีสภาองค์กรชุมชนเป็น
เครื่องมือสำคัญ

ปี 2552

การจัดการน้ำ
โดยชุมชน

การจัดการน้ำโดยชุมชน ปัญหาเรื่องน้ำไม่เพียงพอสำหรับการเกษตร
ส่งผลกระทบต่อทุกคนชีวิตในตำบล จึงเกิดกระบวนการจัดการทรัพยากรน้ำขึ้นทั้ง
ในระบบ ตั้งแต่ต้นน้ำที่ไหลมาจากภูเขา จนถึงสุดปลายน้ำที่หมู่ 4 โดยใช้
กระบวนการวิจัยปัญหา และค้นหาทางแก้ไขร่วมกันทุกหมู่บ้าน

ปี 2553 ถึง
ปัจจุบัน

พัฒนาสู่
“ผังชีวิตชุมชน”

พัฒนาสู่ผังชีวิตชุมชน พัฒนาศักยภาพแกนนำ และการส่งเสริม
ประชาธิปไตยชุมชน พัฒนาศักยภาพแกนนำชุมชน เพื่อพัฒนาแกนนำรุ่น
ใหม่ ให้เกิดการทำงานแบบหมุนเวียน โดยยึดหลักการเรื่องการส่งเสริม
ประชาธิปไตยชุมชนเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

จากการสำรวจข้อมูลผู้เดือดร้อน
เรื่องที่อยู่อาศัยทั้งตำบลพบว่า มีผู้
เดือดร้อนไม่มีที่อยู่อาศัย จำนวน 157
ครัวเรือน จึงทำให้เกิดแนวความคิดที่จะ
ช่วยแก้ไขปัญหา พร้อมทั้งยกระดับพัฒนา
ระบบการอยู่อาศัยและคุณภาพชีวิตของ
คนในตำบล ตามวิถีการดำรงชีพอย่าง
พอเพียง

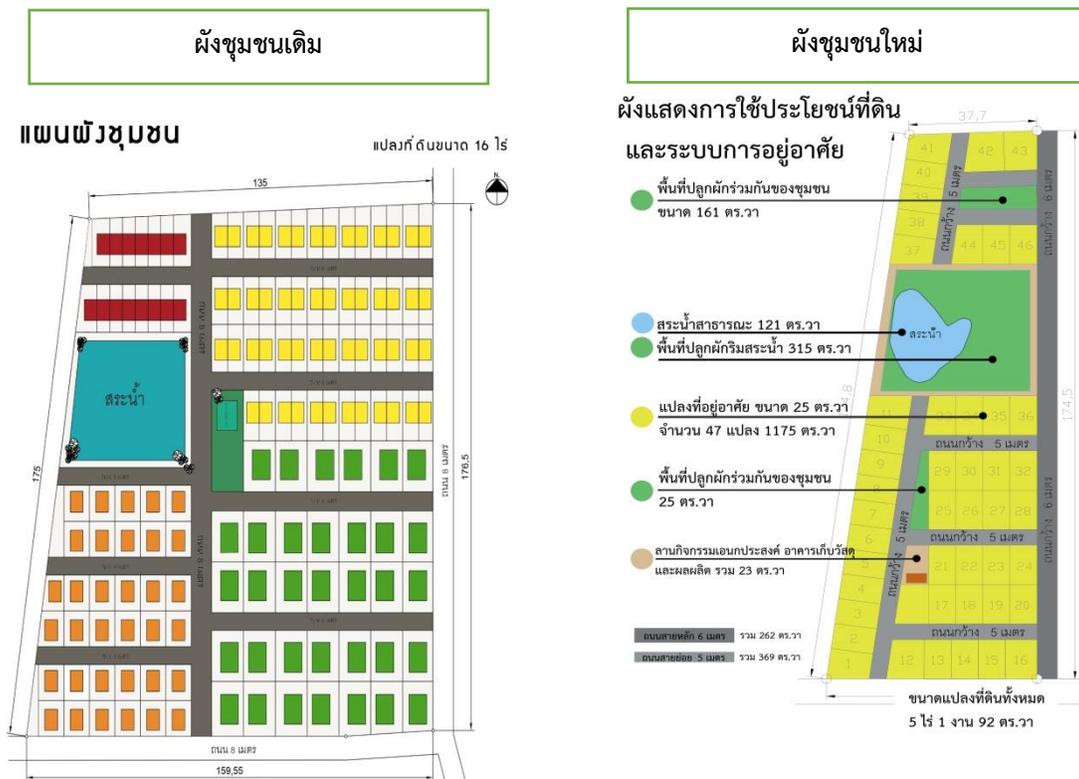
กลุ่มเป้าหมายผู้เดือดร้อน ส่วน
ใหญ่ ประกอบอาชีพรับจ้างภาค
เกษตรกรรม เป็นผู้เดือดร้อนอาศัย(ผู้มี
รายได้น้อย) อยู่ในชุมชนทั้งหมด 47

ครัวเรือน เป็นกลุ่มผู้เดือดร้อนประเภทไม่มีที่อยู่อาศัย 27 ครัวเรือน บ้านเช่า 2 ครัวเรือน ครอบครัวขยาย 18 ครัวเรือน

จังหวัดปราจีนบุรี ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระบบการจัดการสถาบันการเงิน ที่ได้ปลูกฝังวิถีการออม และสร้าง
รูปธรรมการค้ำหนุนที่ส่งเสริมให้พี่น้องมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งเรื่องการจัดการทรัพยากรน้ำ การจัดการบ่อแก๊สขยะ
ครัวเรือน วิธีการทำเกษตรผสมผสาน และการดำเนินโครงการบ้านมั่นคงชนบท จำนวน 47 ครัวเรือน โดยเมื่อ

ได้รับการอนุมัติโครงการ ทางสถาบันการเงินได้สำรองเงินทุน รวมทั้งปล่อยสินเชื่อ เพื่อเร่งช่วยเหลือการก่อสร้าง บ้านให้กับผู้เดือดร้อน โดยไม่ต้องรอการเบิกจ่ายงบประมาณ ปัจจุบันสร้างบ้านแล้วเสร็จกว่า ร้อยละ 80

การแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยในโครงการบ้านมั่นคงชนบท ตำบลดงขี้เหล็ก เป็นการสร้างบ้านใหม่ในที่ดิน เอกชน มีกระบวนการทำงานคือ 1) ระบุตำแหน่งสภาพปัญหาของตำบล (ที่อยู่อาศัย) 2) ออกแบบพื้นที่การอยู่ อาศัย และพื้นที่ประกอบอาชีพ ที่เหมาะสมกับคุณภาพชีวิตของชุมชน 3) กำหนดรูปแบบระบบคุณภาพชีวิตของ ชุมชนในอนาคต 4) ออกแบบบ้านในฝัน 5) นำเสนอตัวอย่างผังการอยู่อาศัยในครัวเรือน และ รูปแบบบ้านจากคน ในชุมชน 6) ออกแบบระบบการอยู่อาศัยในชุมชนร่วมกัน

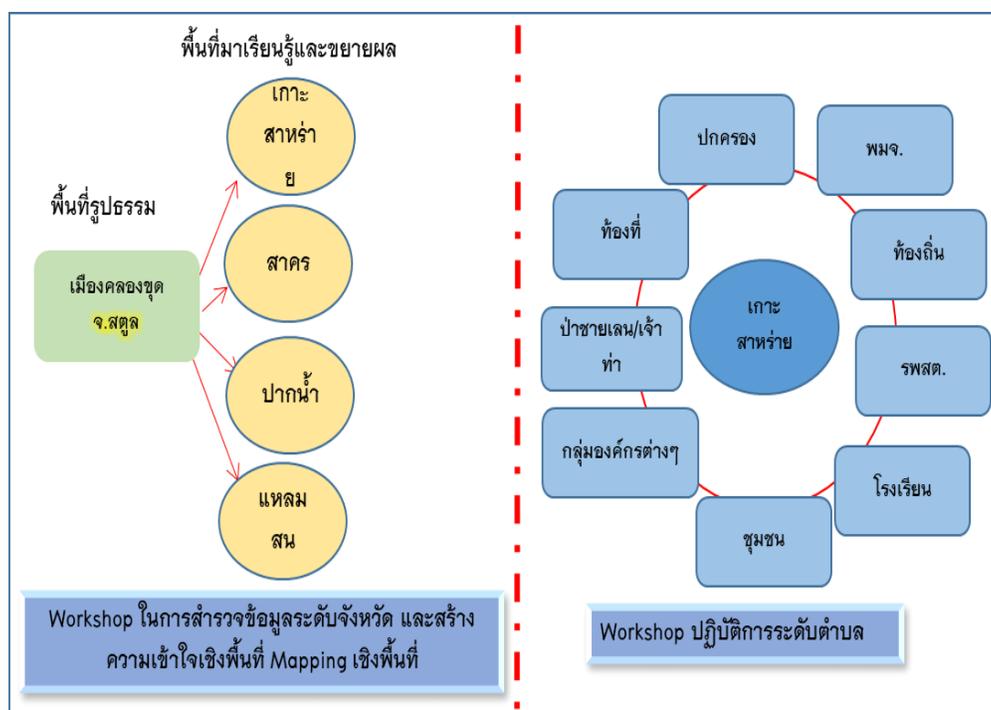

บ้านมั่นคงเมืองคลองขุด อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

เทศบาลตำบลคลองขุด มีพื้นที่ทั้งหมด 142.894 ตารางกิโลเมตร มีทั้งหมด 7 หมู่บ้าน 21 ชุมชน ประชากร 19,455 คน 8,683 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ธุรกิจ ราชการ เกษตรกรรม รับจ้าง ประมง มีผู้เดือดร้อนอาศัยอยู่ในชุมชนทั้งหมด 875 ครัวเรือน เป็นกลุ่มผู้เดือดร้อนประเภท บ้านเช่า 240 ครัวเรือน อยู่ในดินป่าชายเลน 447 ครัวเรือน อยู่ในดินเจ้ากรมเจ้าท่า 84 ครัวเรือน อยู่ในที่ดินเอกชน (โล่รีอ) จำนวน 17 ครัวเรือน อยู่ในที่ดินวัดจำนวน 52 ครัวเรือน

กลไกการดำเนินงาน

การพัฒนาที่อยู่อาศัยบ้านมั่นคงเมืองคลองขุด มีแนวทางการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยในที่ดินเดิม โดยการปรับปรุงในเรื่องของสิ่งปลูกสร้าง เช่น อาคาร ถนนสาธารณะ และปรับปรุงสภาพของพื้นที่ให้มีความมั่นคงและแข็งแรง รายละเอียดแสดงในตารางดังนี้

ประเภทที่ดิน	แนวทาง/การขับเคลื่อนที่ผ่านมา
ที่ดินป่าชายเลน	<ul style="list-style-type: none"> กั้นแนวเขตพื้นที่ชุมชน/ป่า และผ่อนปรนการอยู่อาศัยตามมติ ครม.34 กั้นแนวเขตชุมชนรายแปลง และทำทะเบียนการอาศัยรายแปลง (โฉนดชุมชน)

บ้านมั่นคงชนบทในที่ดิน ส.ป.ก. เทศบาลเมืองปากช่อง จ.นครราชสีมา

รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา มีนโยบายยึดคืนที่ดิน ส.ป.ก.ที่มีการครอบครองไม่ถูกต้อง นำมาจัดสรรเป็นที่ดินทำกินสำหรับเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกิน โดยสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ได้ร่วมกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน) สนับสนุนการจัดที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งได้ดำเนินการไปแล้วในพื้นที่ 8 จังหวัด 18 โครงการ 1,468 ครัวเรือน โดยพื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีที่ดินที่ถูกยึดคืนจำนวน 2 แปลง ได้แก่ แปลงที่ดิน ส.ป.ก. บ้านเหนือ และบ้านกอก

- **แปลงที่ดิน ส.ป.ก. บ้านเหนือ** มีเนื้อที่ 99 ไร่เศษ ส.ป.ก. นำที่ดินมาจัดสรรให้กับเกษตรกรที่ไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง โดยแบ่งพื้นที่การใช้ประโยชน์ ดังนี้
 - (1) แปลงที่อยู่อาศัย จำนวน 37 แปลง เนื้อที่แปลงละ 2 งาน/ครัวเรือน
 - (2) แปลงที่ทำกิน จำนวน 37 แปลง เนื้อที่แปลงละ 2 ไร่/ครัวเรือน
 - (3) แปลงรวมเพื่อทำการเกษตรและระบบสาธารณสุขปศุสัตว์ เนื้อที่ 60 ไร่

- **แปลงที่ดิน ส.ป.ก. บ้านกอก** เนื้อที่ 534 ไร่เศษ เป็นแปลงที่สมาชิกเกษตรกรได้ผ่านกระบวนการวางแผนก่อนเข้าอยู่ในแปลงที่ดิน โดยได้จัดความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันเป็นรายกลุ่มย่อยตามระบบความสัมพันธ์ของเครือญาติและการประกอบอาชีพ เกิดการรวมกลุ่ม และการเป็นต้นแบบที่ดีต่อกัน เพื่อให้พี่น้องเกิดความพยายามและตั้งศักยภาพของตนเองออกมา แบ่งพื้นที่จัดสรรได้ 85 ครัวเรือน

จำแนกการอยู่อาศัยเป็น 3 รูปแบบ คือ รูปแบบการอยู่อาศัยเพื่อทำเกษตรผสมผสาน จำนวน 51 ครัวเรือน รูปแบบการอยู่อาศัยเพื่อปลูกสวนผลไม้ ข้าวโพด จำนวน 6 ครัวเรือน และรูปแบบการอยู่อาศัยเพื่อทำปศุสัตว์เลี้ยงโคนม โคเนื้อ และแพะ จำนวน 28 ครัวเรือน

การพัฒนาที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในแปลงที่ดิน ส.ป.ก.

- **แปลงที่ดิน ส.ป.ก บ้านเหนือ** พอช. ได้เข้ามามีส่วนในการสนับสนุนการสร้างบ้าน มีการจัดตั้งระบบการบริหารจัดการร่วม และพัฒนาคุณภาพชีวิต ปัจจุบันดำเนินการก่อสร้างบ้านแล้วเสร็จ จำนวน 29 หลังคาเรือน ชุมชนมีความพยายามจะขอทะเบียนบ้านที่สร้างเสร็จแล้วเพื่อทำเรื่องขอใช้น้ำประปาและไฟฟ้า แต่ติดปัญหาเรื่องหนังสือสัญญาการเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ จึงทำให้การประสานเรื่องไฟฟ้า- ประปา ยังไม่สามารถทำได้ นอกจากนี้ยังมีปัญหาอื่นๆ เช่น น้ำในการเกษตรกรรมไม่พอใช้ และการส่งเสริมอาชีพจากหน่วยงานภายนอกที่ขาดความต่อเนื่อง การทำเป็นรายโครงการ เป็นต้น
- **แปลงที่ดิน ส.ป.ก บ้านกอก** มีกระบวนการพัฒนาที่อยู่อาศัยต่างจากแปลงที่ดิน ส.ป.ก. อื่นๆ คือ พอช. สามารถเข้าไปร่วมวางแผนและจัดตั้งชุมชนก่อนที่กลุ่มเกษตรกรที่ได้รับคัดเลือกจะเข้ามาอยู่อาศัยในแปลงที่ดิน โดยได้จัดแปลงที่ดินตามความสัมพันธ์เครือญาติ และการประกอบอาชีพ ปัจจุบันกลุ่มเกษตรกรที่มีรายได้ต่อวันประมาณ 100-300 บาท โดยปลูกผักกะเพรา โหระพา คื่นช่าย และดอกดาวเรือง เป็นต้น บางส่วนมีรายได้รอบเดือนจากการปลูกพืชผัก เช่น กถั่วฝักยาว มะละกอ โดยมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงแปลง และบางส่วนมีรายได้รอบปี เช่น ข้าวโพด มัน ฯลฯ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ในการปลูกพืชแต่ละชนิดเกษตรกรได้เรียนรู้ผ่าน YouTube และการลงพื้นที่ศึกษาดูงานจากที่อื่น แล้วนำกลับมาปรับใช้ในพื้นที่ จน

แปลง ส.ป.ก บ้านกอก (ก่อนปรับปรุง)

แปลงส.ป.ก บ้านกอก (หลังปรับปรุง)

บ้านมั่นคงเทศบาลเมืองนครนครสวรรค์ จ.นครสวรรค์

จากการสำรวจข้อมูลของเครือข่าย พบว่า ในเขตเทศบาลนครนครสวรรค์มีชุมชนทั้งหมด 71 ชุมชน รวม 16,319 ครัวเรือน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในที่ดินราชพัสดุ ที่ดินวัด/สำนักงานพระพุทธศาสนา เทศบาล เข่า ที่ดินเอกชน ฯลฯ มีปัญหาความไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัย ดังนั้นเครือข่ายฯ จึงร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ในจังหวัด และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) จัดทำโครงการ ‘บ้านมั่นคง’ เพื่อแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยและพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวชุมชน โดยยึดหลักการ “ชุมชนเป็นแกนหลักในการแก้ไขปัญหา หน่วยงานต่างๆ มีบทบาทเป็นผู้สนับสนุน” เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 2547 จนถึงปัจจุบัน

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ในเขตเทศบาลนครนครสวรรค์แก้ไขปัญหาไปแล้ว จำนวน 26 ชุมชน รวม 2,648 ครัวเรือน แยกเป็น ก่อสร้างบ้านใหม่แล้วเสร็จ 2,648 ครัวเรือน อยู่ระหว่างก่อสร้าง อยู่ระหว่างงาน ก่อสร้าง 57 ครัวเรือน ซ่อมแซมแล้วเสร็จ 2,399 ครัวเรือน นอกจากนี้ยังดำเนินการในเมืองต่างๆ อีก 6 เมือง เช่น ตากลี ตากฟ้า ท่าตะโก ฯลฯ รวม 10 ชุมชน จำนวน 695 ครัวเรือน ซึ่งส่วนใหญ่จะดำเนินการในรูปแบบซ่อมแซม ปรับปรุงบ้าน และก่อสร้างบ้านใหม่ในที่ดินเดิม

- **ชุมชนธชัย** ตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำ

เจ้าพระยา ข้างตลาดสดเทศบาล ชุมชนอยู่ในที่ดินบุกรุกของกรมธนารักษ์มานานกว่า 60 ปี มีเนื้อที่ 2 ไร่เศษ มีชาวบ้านอยู่อาศัยรวม 180 ครัวเรือน ส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขาย รับจ้างทั่วไป และจับปลา โดยชาวชุมชนได้รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยตั้งแต่ปี 2538 และร่วมกันจัด

ทะเบียนเป็นสหกรณ์เคหสถาน มีสมาชิก 62 ราย มีเงินออมรวมกันประมาณ 1 ล้านบาทเศษ กำลังสร้างบ้านเฟสแรก 54 หลัง และปรับปรุง 3 หลัง

แบบบ้านเป็นบ้านเดี่ยว 2 ชั้น บ้านแฝดและบ้านแถว 2 ชั้น ขนาด 4x8 ตารางเมตร ราคาประมาณ 250,000-310,000 บาท ผ่อนชำระ 15 ปี รวมค่าเช่าที่ดิน เดือนละ 1,915-2,330 บาท โดย พอช สนับสนุนงบสาธารณูปโภค.2.85 ล้านบาท งบอุดหนุนรวม 1.42 ล้าน

บาท ใช้สินเชื่อจาก พอช รวม .11.7 ล้านบาท ธนาคารจังหวัดให้เช่าที่ดินระยะ 30 ปี อัตรา
ตารางวาละ 4.50 บาทต่อเดือน ขณะที่การไฟฟ้าได้ร่วมสนับสนุน โดยขยายเขตไฟฟ้าเข้าไปใน
ชุมชน

- **ชุมชนสวรรค์เมืองใหม่** ตั้งอยู่ด้านหลัง
สำนักงานอัยการจังหวัด สร้างบ้านมั่นคง
จำนวน 102 หลัง ขณะนี้สร้างเสร็จ
หมดแล้ว รูปแบบเป็นบ้านเดี่ยวชั้นเดียว
และบ้านเดี่ยว 2 ชั้น ขนาด 6x8 ตาราง
เมตร ราคาบ้าน 290,000-380,000
บาท พอช.อนุมัติสินเชื่อ รวม 26.5 ล้าน
บาท หลังละ 230,000-300,000 บาท

และงบอุดหนุนสร้างบ้านหลังละ 23,000 บาท ขณะที่ชาวบ้านสมทบเงินหลังละ 37,000-57,000
บาท ผ่อนชำระ 15 ปี เดือนละ 1,941-2,532 บาท นอกจากนี้ พอช ยังสนับสนุนงบจำนวน.
10.5 ล้านบาท เพื่อถมดิน ปรับภูมิทัศน์ บำบัดน้ำเสีย ขณะที่เทศบาลและการไฟฟ้า สร้าง
ถนน ประปา ขยายไฟฟ้า ฯลฯ รวมงบประมาณ 26.4 ล้านบาท

ทั้งนี้ในการสร้างบ้านมั่นคงดังกล่าว เครือข่ายการพัฒนาที่อยู่อาศัย จ.นครสวรรค์ได้
สนับสนุนให้เยาวชนที่เคยเสพยาเสพติด คนว่างงาน รวมทั้งนักเรียนที่อยู่ช่วงปิดเทอม รวม
ทั้งหมดประมาณ 20 คน ได้ฝึกอาชีพด้านงานก่อสร้างบ้านและสาธารณูปโภคต่างๆ โดยได้รับ
ค่าแรงสำหรับแรงงานทั่วไป วันละ 300 บาท และแรงงานฝีมือ วันละ 400 บาท

- **ชุมชนเจ้าแม่ศรีจันทร์ เทศบาลนครนครสวรรค์** ตั้งกลุ่มออมทรัพย์เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2560
มีจำนวนสมาชิก 268 คน โดยมีสถานะการเงินปัจจุบัน รวมทั้งสิ้น 160,800 บาท จำแนกเป็น 1)
เงินออมทรัพย์/สัจจะ จำนวน 80,400 บาท 2) เงินสวัสดิการ จำนวน 48,240 บาท 3)
เงินรักษาดิน-บ้าน จำนวน 32,160 บาท มีโครงสร้างคณะกรรมการชุมชนเจ้าแม่ศรีจันทร์ จำนวน
11 ราย โดยมีกลุ่มย่อย 4 กลุ่ม ที่มีกระบวนการสำคัญทั้งในแลกเปลี่ยนข้อมูล ออมเงินช่วยเหลือ
กัน หาแนวทางช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกัน รวมทั้งมีติดตามจัดเก็บข้อมูลความต้องการและ
ปัญหาของสมาชิกในกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

ดำเนินโครงการบ้านมั่นคง ตั้งแต่ปี 2561 จำนวน 268 ครัวเรือน รูปแบบการพัฒนา
คือ ซ่อมแซมบางส่วนในที่ดินเดิม มีการจัดการก่อสร้างโดยมีกลุ่มบริหารจัดการวิสาหกิจร่วมกัน
เจ้าของสมทบแรง และจ้างค่าแรงช่างชุมชนที่มีคุณภาพในการก่อสร้าง ดำเนินการซ่อมแซมแล้ว

เสร็จ จำนวน 30 ครัวเรือน และอยู่ระหว่างชุมชนดำเนินการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบ สาธารณูปโภค และวางท่อระบายน้ำของชุมชน โดยร่วมกับทางเทศบาลในการดำเนินการ และ จะดำเนินการซ่อมสร้างและแก้ไขปัญหาคือที่อยู่อาศัยให้แล้วเสร็จภายใน ปี 2562 จำนวน 268 ครัวเรือน และขยายให้เกิดการแก้ไขปัญหาของผู้ที่ยังไม่ได้รับโอกาสครอบคลุมทุกพื้นที่ และ พัฒนาคุณภาพชีวิตในทุกมิติของชุมชนต่อไป

- **บ้านพอเพียง ตำบลเขาหิน อ.เก้าเลี้ยว** มีการขับเคลื่อนงานของขบวนการองค์กรชุมชน ในประเด็น งานต่างๆ เช่น มีเวทีกลางในการเชื่อมโยงประเด็นงานภายใต้สภาองค์กรชุมชนตำบล ใน 11 หมู่บ้าน ทำงานร่วมกับท้องที่ ท้องถิ่น นำมาสู่การวิเคราะห์ตำบล จัดทำแผนพัฒนาตำบล และ ผลักดันแผนพัฒนาเชื่อมโยงกับองค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานภาคีต่างๆ มีการจัด สวัสดิการชุมชน ปัจจุบัน มีสมาชิก 780 คน เงินกองทุน 761,723 บาท ได้รับงบประมาณจากรัฐบาล 3 รอบ รวม 300,000 บาท เพื่อดูแลช่วยเหลือสมาชิกตั้งแต่ เกิด แก่ เจ็บ ตาย และเพื่อ กิจกรรมสาธารณประโยชน์

การแก้ไขปัญหาที่ดินทำกิน ซึ่งได้มีการสำรวจข้อมูลครัวเรือนผู้เดือดร้อนด้านที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัย ทำแผนที่ทำมือ และจัดทำข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) และจัดตั้งกองทุน ที่ดินระดับตำบล และดำเนินการ **“โครงการ บ้านพอเพียงชนบท”** ได้รับงบประมาณ สนับสนุน จากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ในปี 2561 จำนวน 302,063 บาท ในการช่วยเหลือผู้เดือดร้อนซึ่งเป็นผู้ที่ ยากจน มีที่อยู่อาศัยทรุดโทรม ไม่มั่นคง รวม 20 ครัวเรือน ในการดำเนินการได้มีการสร้างเกณฑ์กติกาการคัดเลือกพื้นที่และผู้ได้รับประโยชน์ ผ่านการประชาคมของหมู่บ้านและตำบล ทำให้เกิดการยอมรับจากทุกภาคส่วน

- **บ้านมั่นคงชนบทตำบลบึงเสนาท อ.เมือง** อยู่ในที่ดินทั้งของเอกชน ที่ดินวัด ที่ดินสาธารณะ ประโยชน์ และที่ดินกรมเจ้าท่า โดยในแต่ละปีจะเจอปัญหาน้ำท่วม ส่งผลกระทบต่อทั้งด้าน กายภาพ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม มีการรวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยให้เกิด ความมั่นคงเป็น **“เครือข่ายบ้านมั่นคงชนบทและพัฒนาคุณภาพชีวิตตำบลบึงเสนาท”** มี เป้าหมายร่วมคือ **“ที่อยู่อาศัยดี มีความสุข หมดหนี้ มีสวัสดิการ การเกษตรปลอดภัย”**

มีกระบวนการทำงานร่วมกันเพื่อนำมาสู่การพัฒนาเมืองคุณภาพชีวิต โดยร่วมกัน วิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การเกิดแผนพัฒนาคุณภาพชีวิต เกิดกลไกการทำงาน มีการ ลงสำรวจข้อมูลทั้งตำบลและจับพิกัด GPS โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายเมือง ทำ ให้เกิดแผนการทำงานต่อในพื้นที่และเชื่อมโยงคน องค์กรและภาคีในการบูรณาการงานร่วมกัน

บ้านมั่นคงเมืองอุดรดิตถ์

เครือข่ายองค์กรชุมชนเมืองอุดรดิตถ์ เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 โดยการส่งเสริมสนับสนุนของสำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง (พชม.) เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ โดยการส่งเสริมให้เกิดการร่วมตัวจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อให้กลุ่มคนในแวดวงเดียวกันที่พึ่งตนเอง ต้องการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกัน เพื่อช่วยให้คน ชุมชน และสังคมดีขึ้น ด้วยการสมัครใจออมเงินร่วมกันอย่างต่อเนื่อง แล้วบริหารที่ดี เพื่อให้สมาชิกกู้ยืมไปแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน และพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้นกว่าเดิม กลุ่มออมทรัพย์นี้ก็คล้ายกับ ธนาคารชุมชน ที่คนในชุมชนช่วยกันจัดตั้งขึ้น เพื่อตนเองและพี่น้องในชุมชน เมื่อมีการร่วมตัวจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์หลายชุมชนก็รวมตัวเข้าด้วยกันเป็น “เครือข่ายองค์กรชุมชนเมืองอุดรดิตถ์” ตั้งขึ้นเมื่อวันอาทิตย์ที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2541

จ.อุดรดิตถ์ มีการแบ่งพื้นที่เพื่อการบริหารราชการส่วนภูมิภาคเป็น 9 อำเภอ 67 ตำบล 613 หมู่บ้าน โดยมีอำเภอ 9 อำเภอ มีประชากร จำนวน 464,205 คน แยกเป็น เพศชาย จำนวน 229,207 คน เพศหญิง จำนวน 234,998 คน จากการสำรวจข้อมูลชุมชนแออัดใน 2 ครั้ง คือ เมื่อปี 2550 พบว่า มีชุมชนแออัด 13 เมือง 48 ชุมชน มีผู้อาศัยรวม 28,834 หลังคาเรือน ผู้มีรายได้น้อย 9,364 ครั้วเรือน 8,555 หลังคาเรือน ผู้เดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัย 5,241 ครั้วเรือน 4,370 หลังคาเรือน ประเภทความเดือดร้อนของชุมชน พบว่า ชุมชนส่วนใหญ่ในจังหวัดอุดรดิตถ์เป็นประเภทชุมชนบุกรุก จำนวน 2,012 หลังคาเรือน ประเภทกลุ่มบุกรุก จำนวน 152 หลังคาเรือน ประเภทเช่าที่ปลูกบ้านเอง จำนวน 1,454 หลังคาเรือน ประเภทบ้านเช่า 462 หลังคาเรือน ประเภทห้องเช่า 290 ครั้วเรือน และในปี 2557 ผลการสำรวจเมืองเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ พบว่า จำนวนชุมชนในเขตเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ 28 ชุมชน 7,703 ครั้วเรือน ผู้เดือดร้อนทั้งหมด 16 ชุมชน 686 ครั้วเรือน

ดังกล่าวทางเครือข่ายองค์กรชุมชนเมืองอุดรดิตถ์ ได้ดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยทั้งในเขตเมืองและชนบท จำนวน 3 โครงการ ได้แก่

(1) โครงการบ้านมั่นคงเมือง จำนวน 4 เมือง 20 โครงการ 1,389 ครั้วเรือน ซึ่งได้มีการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยในเขตที่ดินธนารักษ์ และที่ดินเอกชน ทั้งการปรับปรุงในที่ดินเดิมและการย้ายไปอยู่ในที่ดินใหม่ มีการจัดตั้งคณะกรรมการเมือง โดยมีสัดส่วนของหน่วยงาน ภาควิชา ชุมชน และเครือข่ายจังหวัด

(2) โครงการบ้านพอเพียง จำนวน 12 ตำบล 132 ครั้วเรือน ซึ่งได้มีการปรับปรุง ซ่อมแซม ที่อยู่อาศัยให้กับผู้พิการ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส โดยการบูรณาการและเชื่อมโยงทำงานร่วมกันทั้งหน่วยงานรัฐบาล เช่น ท้องที่ ท้องถิ่น ทหาร เหล่ากาชาด ภาคเอกชน และประชาชนผู้มีจิตอาสาในการให้ความช่วยเหลือ การบูรณาการจากประเด็นงานต่างๆ ของขบวนการองค์กรชุมชน ทั้งสภาองค์กรชุมชน สวัสดิการ เศรษฐกิจและทุน และเครือข่ายที่ดิน ซึ่งทำให้ผู้เดือดร้อนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีสภาพที่อยู่อาศัยที่มีความมั่นคงและแข็งแรงขึ้น และเกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตลอดจนการพัฒนาแผนที่อยู่อาศัยสู่แผนพัฒนาในระดับตำบลต่อไป

(3) โครงการแก้ไขปัญหาดินทำกินและที่อยู่อาศัยชนบท จำนวน 14 ตำบล ซึ่งได้มีการบูรณาการและการเชื่อมโยงการทำงานร่วมกับภาคี ท้องที่ ท้องถิ่น และภาคประชาชน ในการขับเคลื่อนงานด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการการปรับปรุง ซ่อมแซม ที่อยู่อาศัยให้กับผู้พิการ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส ทำให้ผู้เดือดร้อนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีสภาพที่อยู่อาศัยที่มีความมั่นคงและแข็งแรงขึ้น และการใช้เครื่องมือ GPS, GIS เพื่อกันแนวเขตพื้นที่ทั้งในส่วนของดินทำกินและที่อยู่อาศัยที่มีปัญหา การจัดตั้งกองทุน การพัฒนาสู่พื้นที่รูปธรรม ทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการบริหารจัดการทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า ที่ยั่งยืน

ปี'38 การรวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ 3 ชุมชนนำร่อง ชุมชนหลังพรหม./ชุมชนเกษมราษฎร์/ชุมชนเจริญธรรม

เกิดโครงการบ้านเพื่อชีวิตใหม่(บ้าน15บ้าน) ชุมชนเจริญธรรมจำนวนสมาชิก8 ครอบครัว

ปี 40-41 จัดตั้งเครือข่ายองค์กรชุมชนเมือง อุดรดิตต์ วันที่ 30 มี.ย. 40

ได้รับงบสนับสนุนจาก STF เงิน 5 หมื่นเสริมเรื่อง อาชีพ ผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ การศึกษา ผู้ติดเชืเอชไอวี ผู้ป่วยเรื้อรัง

ปี'43-44 ปี43ทางเครือข่ายฯได้รับงบมีयाชาวฯ โดยผ่านเทศบาลเพื่อปรับปรุงภูมิทัศน์ในชุมชน 13 ชุมชน และได้รับงบสินเชื่อมีयाชาวฯผ่านพอช. จำนวน2.9 ล้าน

ปี44 เกิดการสำรวจผู้เดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัยทั้งเมือง และจัดตั้งธนาคารขยะ ชุมชนเจริญมันท์จัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนวันที่ 6 มี.ย. 44 และดำเนินการพัฒนาโครงการ

ปี 45-46 ปี45 ได้รับงบสนับสนุนจากพอช. ดำเนินโครงการอุดรดิตต์เมืองน่าอยู่ และได้รับงบสาธารณะจากการเคหะแห่งชาติ โดยผ่านเทศบาลฯ จำนวน 11 ล้าน

ปี 46 ชุมชนนุ่งคุก 129 ครอบครัวเข้าร่วมโครงการนำร่องแก้ไขปัญหาดู้อยู่อาศัยคนจนเมือง โดยได้รับงบสินเชื่อ 15 ล้านบาทจากพอช. จากพอช.

ปี'47-56 ปี 47 พัฒนาพื้นที่เดิมและข่าวร่วมโครงการบ้านมั่นคง3ชุมชน ชุมชนหลังพรหม./ชุมชนเกษมราษฎร์/ชุมชนเจริญธรรม

ปี49 เกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติจึงเริ่มเชื่อมโยงกับเครือข่ายฯ.แพรว จ.สุโขทัย จัดตั้งศูนย์ประสานงานฟื้นฟูผู้ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมคืนโคลนถล่มเพื่อปัญหาที่อยู่อาศัย อาชีพ สิ่งแวดล้อม เชื่อมโยงการทำงานบ้านมั่นคงขยายพื้นที่สู่เมืองอื่นๆและขยายการเชื่อมฐานพัฒนาด้านสวัสดิการชุมชน เด็กเยาวชน ยาเสพติด วัฒนธรรม อาชีพ สุขภาพ และทำงานร่วมกับภาคีท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ปี51 เกิดโครงการบ้านมั่นคง 3 โครงการ ชุมชนเจริญมันท์ ชุมชนร่วมจิต ชุมชนหาดสำ

ปี54 เกิดโครงการบ้านมั่นคง 1 โครงการ ร่วมใจเทศบาลเมืองอุดรดิตต์

ปี55 เกิดกองทุนเมืองอุดรดิตต์ จาก 4 ชุมชน ชุมชนนุ่งคุกชุมชนหลังพรหม./ชุมชนเกษมราษฎร์/ชุมชนเจริญธรรม

ปี56 เกิดโครงการกอ.เมืองพิชัย

บ้านมั่นคงเมืองสุรินทร์

ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์ 32 ชุมชน หลายแห่งมีสภาพความเป็นอยู่ไม่ต่างจากชุมชนแออัด หรือ สลัมตามเมืองใหญ่ทั่วไป โดยชาวบ้านสร้างบ้านตามกำลังเพื่ออาศัยตามที่ดินรกร้างและกำแพงเมืองเก่า แต่จาก จุดเริ่มต้นเล็กๆ ของคนชุมชนหนองบัวจำนวน 200 ครอบครัว ที่ลุกขึ้นมาแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม มีบ้านที่ มั่นคง สาธารณูปโภค สิ่งแวดล้อม และการรวมกลุ่มในรูปแบบต่างๆ เพื่อดูแลซึ่งกันและกัน รูปธรรมนี้ได้นำไปสู่การ เรียนรู้เพื่อขยายผลไปอีก 9 ชุมชน และกำลังพัฒนาไปสู่การแก้ปัญหาที่อยู่อาศัย ยกระดับคุณภาพชีวิตคนจนเมือง ทุกชุมชนในเขตเมือง

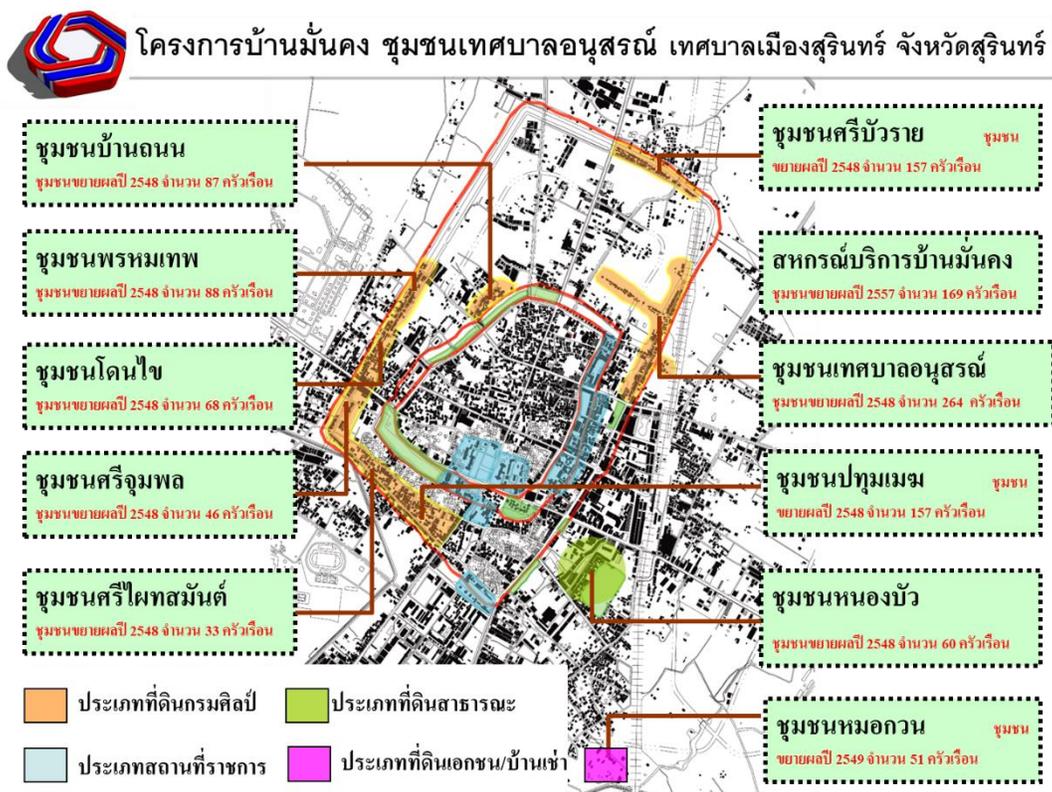
การแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์ เริ่มต้นที่ชุมชนหนองบัวเมื่อปี 2548 ที่มี ปัญหาความไม่มั่นคงในที่ดินเนื่องจากอาศัยอยู่ในที่สาธารณะ เดิมไม่กล้าลุกขึ้นมาปรับปรุง เนื่องจากการอยู่อาศัย บนที่ดินไม่มีความชัดเจน แต่เมื่อมีหน่วยงานภาครัฐ ท้องถิ่น เข้ามาหนุนเสริม ทำให้ชาวบ้านพร้อมที่จะลุกขึ้น จน สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว และเมื่อชุมชนหนองบัวเริ่มตั้งหลัก และสามารถขยายไปสู่การขยายผลอีก 9 ชุมชน ที่มีความเดือดร้อนในความไม่มั่นคงในที่ดินที่อยู่อาศัยเหมือนกัน

การแก้ปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์นั้น มีหลายลักษณะแตกต่างกันไปตาม บริบทเงื่อนไขของชุมชน บางชุมชนมีบ้านเรือนที่ดีแล้ว บางชุมชนบ้านก็ไม่สามารถปรับปรุงได้ อย่างที่ชุมชนศรีบัว ราย ชุมชนเทศบาลอนุสรณ์ที่อยู่ตามอัธยาศัย แต่ว่าทุกคนอยากมีความมั่นคงในที่ดินเหมือนกัน ก็เริ่มขยายจากเรื่อง บ้านไปสู่เรื่องงานสวัสดิการชุมชน ปัจจุบันมีสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนใน 23 ชุมชน จำนวน 2,011 คน มีเงิน หมุนเวียนมากกว่า 2 ล้านบาท นอกจากนั้นก็มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนขึ้นมาเพื่อให้เป็นกลไกกลางในการ เชื่อมโยงทุกชุมชนแก้ปัญหาร่วมกัน การแก้ปัญหาเรื่องบ้าน เราไม่ได้ทำเฉพาะเรื่องบ้านเพียงอย่างเดียว เราทำเรื่อง การจัดการขยะ ที่เป็นปัญหาสำคัญของเมืองสุรินทร์ มีการทำโรงปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งเป็นการนำเงินจากชุมชนต่างๆ มาร่วมกันทำ และร่วมมือกับทางเทศบาลนำขยะเปียกเป็นวัตถุดิบในการทำปุ๋ย ทำให้เกิดรายได้ และกระจายปุ๋ย ไปสู่เครือข่ายชุมชนในชนบทที่ทำเกษตรอินทรีย์ และรวมถึงเชื่อมโยงกับหน่วยงานให้มาสนับสนุนการทำงานด้าน สุขภาพ การออกกำลังกาย การทำเรื่องเด็กรักการอ่าน กล่องหนังสือเดินทาง มีกลุ่มเยาวชนที่เชื่อมกันทั้งเมืองเพื่อ มาทำเรื่องสื่อที่จะช่วยกันต่อไป

10 ปีที่ผ่านมา ถือว่าชุมชนประสบความสำเร็จ ชุมชนแออัดถูกแก้ไข คนมีคุณภาพชีวิตดี จากที่ต่างคนต่าง อยู่ ก็มีการออมทรัพย์ มีสวัสดิการ มีการประชุม แลกเปลี่ยนปัญหาของแต่ละชุมชน ปัญหาที่อยู่อาศัยลดน้อยลง มี

ความกล้าที่จะเจรจาเช่าที่จากหน่วยงาน ทำให้ชาวบ้านไม่ต้องวิตกกังวลกับการถูกไล่รื้อ ปัจจุบันมีการผลักดันเรื่องกรรมสิทธิ์ร่วมของชุมชนในรูปแบบโฉนดชุมชน และมีโจทย์ท้าทายที่จะทำต่อไปคือเรื่องภาระหนี้สินของครัวเรือน เช่น บ้านมั่นคงชุมชนหมอกวน เทศบาลเมืองสุรินทร์ ซึ่งเป็นชุมชนเก่าแก่ย่านชานเมืองสุรินทร์อีกแห่งหนึ่ง ต่อมาเมื่อเมืองได้ขยายมาถึงชุมชนจึงทำให้เกิดภาวะการอพยพของคนจากภายนอกเข้ามาในเมืองและเข้าบ้านของคนในชุมชนอยู่เพื่อทำงาน ไม่มีกรรมสิทธิ์เป็นของตนเอง มีครอบครัวขยายเพิ่มมากขึ้น จึงเห็นว่าควรจะเริ่มจากกลุ่มที่เป็นไปได้ก่อน มีการตั้งกลุ่มออมทรัพย์เมื่อเดือนมีนาคม 2548 ปัจจุบันมีสมาชิก 194 ราย แบ่งเป็นผู้ที่ได้รับโครงการบ้านมั่นคงครั้งนี้ 51 ราย ส่วนที่เหลือต้องการออมทรัพย์เพื่อช่วยเหลือเพื่อนให้มีเงินออมทรัพย์มากขึ้น และในอนาคตอาจต้องการเงินจากกลุ่มไปซ่อมแซมบ้าน ให้มีความมั่นคงต่อไป

จากจุดเริ่มต้นที่ชุมชนหนองบัวเมื่อปี 2548 จนถึงปัจจุบัน เครือข่ายองค์กรชุมชนได้ร่วมมือกับท้องถิ่น ท้องที่ และภาคีต่างๆ แก้ไขปัญหาความไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัย โดยการสนับสนุนงบประมาณจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน) รวม 10 ชุมชน 1,089 ครัวเรือน ประกอบด้วย ชุมชนหนองบัว 200 ครัวเรือน , ชุมชนศรีบัวราย 157 ครัวเรือน, ชุมชนประทุมเมฆ-ชุมชนศรีฟไทสมันต์-ชุมชนศรีจุมพล 160 ครัวเรือน, ชุมชนบ้านถนน 87 ครัวเรือน, ชุมชนโดนไช 87 ครัวเรือน, ชุมชนเทศบาลอนุสรณ์ 259 ครัวเรือน, ชุมชนพรหมเทพ 88 ครัวเรือน ชุมชนหมอกวน 51 ครัวเรือน และสหกรณ์บริการบ้านมั่นคงสุรินทร์ จำกัด 169 ครัวเรือน

รายชื่อบุคคลและหน่วยงานรับโล่เกียรติคุณ

เนื่องในงานวันที่อยู่อาศัยโลก ปี 2561 ได้รับเกียรติจาก พลเอก อนันตพร กาญจนรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มอบโล่เกียรติคุณให้กับบุคคลและหน่วยงาน ในฐานะที่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยคนจน จำนวน 15 รางวัล ประกอบด้วย

ลำดับ	รายชื่อ	คุณสมบัติในการรับโล่รางวัล
ชุมชน/เครือข่าย		
1.	คณะทำงานแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยและพัฒนาคุณภาพชีวิตตำบลระบำ จังหวัดอุทัยธานี	พัฒนารูปแบบการจัดการที่อยู่อาศัย ที่ดินทำกินและร่วมสร้างชุมชนใหม่ของเกษตรกรไร่ที่ทำกิน
2.	เครือข่ายคนไร้บ้าน	เครือข่ายที่ช่วยฟื้นฟูคุณภาพชีวิตคนคนไร้บ้านให้เข้าถึงสิทธิพื้นฐาน มีศูนย์พักพิงและโอกาสในการพัฒนาต่อ
3.	เครือข่ายชุมชนริมคลอง	ร่วมกันพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลองลาดพร้าวให้มีบ้านใหม่ที่มั่นคง คั้นพื้นที่คลองเพื่อการระบายน้ำ เป็นตัวอย่างเพื่อการเรียนรู้ทั้งในและต่างประเทศ
4.	โครงการบ้านเอื้ออาทรรัตนธิเบศร์ (ท่าอิฐ)	เป็นชุมชนที่ได้รับรางวัลชนะเลิศโครงการประกวดชุมชนสดใส ใจดวงาม ประจำปี 2561
5.	โครงการบ้านเอื้ออาทรระยอง (วังหว่า)	เป็นชุมชนต้นแบบด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ชุมชนเข้มแข็งน่าอยู่อย่างยั่งยืน เป็นชุมชนที่สามารถบริหารจัดการตนเองได้อย่างเป็นรูปธรรม และเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการคน ชุมชน และสิ่งแวดล้อมแบบครบวงจร
บุคคล		
6.	คุณจรัส อมรชัยนนท์ (เจ้าของที่ดินชุมชนเมืองใหม่มาลัยทอง)	จัดซื้อที่ดินจำนวน 15 ไร่ เพื่อสร้างชุมชนใหม่ของสหกรณ์เคหะสถานเมืองใหม่มาลัยทอง จำกัด ๑๖๘ ครัวเรือน

ลำดับ	รายชื่อ	คุณสมบัติในการรับโล่รางวัล
หน่วยงาน		
7.	กรมธนารักษ์	สนับสนุนการใช้ที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย โดยจัดให้สหกรณ์ได้เช่าในระยะยาว
8.	สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.)	สนับสนุนการจัดที่ดินอยู่อาศัยและทำกินสำหรับผู้ไร้ที่ดินในชนบท
9.	กรมเจ้าท่า	อนุญาตให้ชุมชนที่อยู่อาศัยในที่ดินได้พัฒนาปรับที่อยู่อาศัยควบคู่กับการพัฒนาสภาพแวดล้อมและเศรษฐกิจชุมชน
10.	ธนาคารอาคารสงเคราะห์	สนับสนุนสร้างศูนย์ชุมชนและบ้านกลางชุมชน ริมคลองลาดพร้าว
11.	SCG	สนับสนุนที่ดินและการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนบ้านมั่นคงป้อมฝรั่ง เขตบางซื่อ
12.	เทศบาลเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์	สนับสนุนการพัฒนาที่อยู่อาศัย การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม สวัสดิการของชุมชน ที่ครอบคลุมทั้งเมือง
13.	องค์การบริหารส่วนตำบลช่วงเปา จังหวัดเชียงใหม่	สนับสนุนการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยทั้งตำบล และประสานองค์ปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ภาคเหนือ ด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
สถาบันวิชาการ		
14.	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร	สนับสนุนงานออกแบบ วางแผนชุมชน และบริการวิชาการชุมชนบ้านประชารัฐริมคลองลาดพร้าว
15.	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช	สนับสนุนการออกแบบ วางผัง และพัฒนาศักยภาพช่างชุมชนภาคใต้

สร้างไทย ไปด้วยกัน

สร้างบ้าน สร้างชุมชน
ไทยทุกคนมั่นคง
เข้มแข็ง

10 ต.ค. 2018
- ชุมชนกนส. มอบบ้านผู้ด้อยโอกาส
- พิธีเปิดงาน World Habitat Day 2018
และเวทีวิชาการ
องค์การสหประชาชาติ (UN)
กรุงเทพมหานคร

11 ต.ค. 2018
“ นวัตกรรมชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง
สู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
ในที่ดินของกรมเจ้าท่า ”
ณ.หาดเล็ก จ.ตราด
ภาคกรุงเทพมหานคร
และตะวันออก

18-19 ต.ค. 2018
เวทีเสวนาความร่วมมือในการแก้ไขปัญห
ที่อยู่อาศัยและที่ทำกินในชนบท
“ทางเลือกทางรอดของคนรุ่นใหม่
ในการทำเกษตร”
อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

12-13 ต.ค. 2018
สัมมนาเวที
ประเทศไทย

14-15 ต.ค. 2018
“การพัฒนาที่อยู่อาศัย
ในที่ดินรัฐ”
จ.นครสวรรค์
ภาคกลางและตะวันตก

12 ต.ค. 2018
เวทีเสวนาภาคเหนือ
“การผลักดันยุทธศาสตร์ที่อยู่อาศัย”
จ. อุตรดิตถ์

26 ต.ค. 2018
“สถาบันการเงินตำบล
กับการจัดการที่อยู่อาศัย
และคุณภาพชีวิตอย่างมีที่ยั่งยืน”
ต.ดงขี้เหล็ก จ.ปราจีนบุรี
ภาคตะวันออก

19 ต.ค. 2018
“แนวทางบูรณาการ
เพื่อการพัฒนาชุมชนคุณภาพชีวิต
ของผู้มีรายได้น้อยในพื้นที่ชนบทอย่างยั่งยืน”
อ.วัฒนานคร จ.สระแก้ว
ภาคตะวันออก

18 ต.ค. 2018
“การพัฒนาที่ยั่งยืน
ในที่ดินของป่าชายเลน”
ต.คลองขุด จ.สตูล
ภาคใต้

29-30 ต.ค. 2018
“การจัดการสิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัย
และการจัดการขยะในเมืองอย่างยั่งยืน”
เทศบาลเมืองสุรินทร์
จ.สุรินทร์
ภาคอีสาน

Housing For All World Habitat Day Thailand 2018

พอช - CODI

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน)
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
912 ถนนพหลโยธิน แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240
โทร. 0-2378-8300 โทรสาร 0-2378-8321
WEBSITE : www.codi.or.th E-mail : codi@codi.or.th